

בעזה"י

פסק דין הלכה למעשה
בדין הפיאות הנכריות (שייטלע"ד)
המגיעות ממדינת הודו
ונלוה אליו קונטרס בביאור הטעמים והנימוקים

מאת

הרב יצחק רייטפארט

בלאאמו"ר הרה"ג הרה"ח הרב חיים ז"ל

בעל מחבר ספרי בדבר מלך על הרמב"ם (ח' חלקים),
תורת יצחק על הש"ס (ב' חלקים), ספר דרוש והלכה, ועוד

חג השבועות ה'תשס"ד

ברוקלין, ניו-יארק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים וארבע לבריאה

RABBI YITZCHOK RAITPORT

1739 49th Street

Brooklyn, New York 11204

יצחק רייטפארט

בעל מחבר ספרי בדבר מלך על הרמב"ם
תורת יצחק על הש"ס וספר דרוש והלכה
ראש הכולל דכולל המצויינים בבארא פארק

בס"ד. ערב חג השבועות, ה'תשס"ד.

**פסק דין הלכה למעשה בדין הפיאות הנכריות (שייטלע"ך)
המגיעות ממדינת הודו**

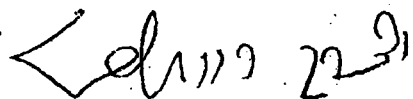
נשאלתי בענין הפיאות הנכריות (שייטלע"ך) המגיעות
ממדינת הודו, האם יש להן דין תקרובת עכ"ם ואסור ללבושן
וצריך לאבדן (לשורפן), או לא.

והנה אחרי שירדתי לפרטי הדברים, ודיברתי עם כמה וכמה
מומחים ומביני דבר בענין הנ"ל (הן בהודו והן כאן בארצה"ב),
ועיינתי בפרטי ההלכה שבזה וכו' – באתי לידי מסקנא אשר:

אין לפיאות הנ"ל דין תקרובת עכ"ם, ולכן אין בלבישתן
שום חשש הנאה מתקרובת עכ"ם ח"ו (ובפרט לשיטת הרמ"א
(יר"ד הל' יין נסך ר"ס קכ"ג) והש"ך (שם ס"ק ב', סי' קכ"ט ס"ק
י"ד) והתבואת שור (סימן ד' סוף ס"ק י"ז) שתקרובת עכ"ם בזמן
הזה מותר בהנאה בהפסד מרובה), ומותר ללבוש את הפיאות
הנכריות הנ"ל אף לכתחילה.

וכפי שאבאר הטעמים והנימוקים הנראים לפענ"ד בתשובה
המצר"ב.

ועל זה באתי על החתום היום יום ג' פ' נשא את ראש בני
ישראל, ה' סיון (יום אמירת נעשה ונשמע (והקדמת נעשה
לנשמע) – פרש"י עה"פ משפטים כד, ד. מכילתא עה"פ יתרו יט,
(, ערב חג השבועות ה'תשס"ד.

יצחק בלאאמו"ר

הרה"ג הרה"ח הרב חיים ז"ל

רייטפארט

תשובה הלכה למעשה בדין הפיאות הנכריות המגיעות מהודו

שמעתי אומרים שהפיאות הנכריות המגיעות ממדינת הודו יש להם דין תקרובת עכו"ם ולכן צריך לאכדן (לשורפן), כדין תקרובת ע"ז שאסור בהנאה, ובנות ישראל הלוכשות פאות הנ"ל עוברין ח"ו בזה שנהנין מתקרובת ע"ז וכו'.

והנה יש מי שאומר שכן יצא הפסק מהגרי"ש אלישיב שליט"א, ויש אומרים שאין זה אמת, שלא יצא מהגאון הנ"ל שום פסק, כי אם "קול קורא" בחתימתו שפורסם בחוצות העיר, וכיון שזו גזירה שאין רוב הציבור יכולים לעמוד בה, והיות וגם אני הקטן נשאלתי בזה הדבר, לכן אמרתי לברר הענין כפי מה שנראה לפענ"ד, ולבקש מהשי"ת שלא אכשל בדבר הלכה.

והנה לפני החילי אביא את הגדת העדים שנשאלו אודות פרטי הדברים בדיוק. וזה תוכן עדותם:

רובם מתגלחין בבית גדול מיוחד לגילוח (סמוך ונראה לבית ע"ז הגדול, שנכנסין שם יותר ממיליאן עכו"ם בכל שבוע לעובדה בפני, ורובא דרובא מהבאין אין מתגלחין כלל). בבית זה גם מתרחצים וגם מכינים השערות למכירה. המגלחים אינם כומרים רק ספירים אומנים, ואדרבה הם מהשפלים באומה זו. בתוך בית התגלחת לא נמצא שום אליל או תמונה, חוץ בחדר אחד קטן המיוחד לפולחן, ורוב האנשים אינם נכנסין שם. גם בקיר החיצון (מחוץ לבנין – לצד היציעה, כי הכניסה מצד א' והיציאה מצד השני), יש פסל ענקי, באופן שאין שום פסל לפני המתגלחים שם, אמנם בשעת התגלחת בערך 40% מהמתגלחין מזכירין שם הע"ז, ועוד בערך 40% חושבים שם האליל בלבם.

אחר שהשליח שאל אנשים אין מספר, כולם פה אחד אמרו שבית זה אינו בית ע"ז (temple), ששבית ע"ז יש פסל או פסילים, ועובדים או מתפללים שם, ומביאין לו דברי מאכל, ומקטירין שם (קטורת וכו'), משא"כ בבנין התגלחת אין עובדים שם עבודות לאליל (חוץ מחדר קטן הנ"ל), ומ"מ נחשב להם כמקום קדוש, ומטעם זה הולכין יתף שם (אך יש שהולכין יתף בכל הסביבה מתמת טומאת הסביבה).

יש כלי קיבול לע"ו הנקרא הונד"י, וכל הדורות שמביאים שם (זהב וכסף ומרגליות ואבנים יקרות וכו'), מניחים בתוך כלי זה דייקא. כלים כאלו נמצאים בבית ע"ז, וגם בבית התגלחת, ושם יש בכל קומה שני כלים כאלו עבור השערות שמקפידין מתחלה ליטלם מן הרצפה וליתנם לתוך כלי זה דייקא (כי המטורפים הללו מאמינים שתחתית כלי זה יש כח השפעת ישועה של הפסל), ומשם לוקחים השער לייבוש ולעיבוד באותו בנין.

העשירים בדרך כלל אין מתגלחין בבית התגלחת הגדול, רק בבתי מלון שנבנו סביבות מקום הע"ז, ומתגלחין ע"י ספרים שבאים אליהם ונוטלין שכר פעולתם, ובמקום שמגלחין שם יש תמונה של הע"ז על הקיר (תמונות ע"ז נחשב להם כעין פסילים, ויש להם תמונות כאלו בכל מקומות מושבותיהם ובמקומות מלאכה, ולפעמים אף מקטירין לפניהן, אך אין שום קשר בין ההקטרה למעשה הגילוח), וגם שם יש כלי קטן הונד"י שמניחין שם השערות אחר הגילוח, ואח"כ מובאין לבית התגלחת הגדול לייבוש ועיבוד.

אחר התגלחת והרחיצה הולכין כולם לבית ע"ז הגדול מלא גילולים, ועושין מה שעושין מדרכי עבודתם, חלק קטן מהמתגלחים (5% או 10% בערך) לוקחין אתם כמה שערות, ונותנין בהכלי הונד"י המונח שם, וגם אלו השערות מובאין בחזרה לבית התגלחת עבור הבירור והייבוש, אבל אין מקטירין מהשערות כלל וכלל. ע"כ תוכן הגדת העדים.

וכן שמעתי שרב אחד שאל אותם למה הם באים לגלח שם, וענו לו שהאליל שלהם אוהב שערות.

- ב -

והנה גם אני ירדתי לפרטי הדברים, ודיברתי עם כמה וכמה מומחים ומביני דבר בענין הנ"ל (הן בהודו והן כאן בארצה"ב), ומכל מה ששמעתי ובררתי נראה לי שיש כאן שלש שיטות:

כת ראשונה, המביני מדע באמונתם והכומרים שלהם כולם אמרו שאין זה תקרובת ע"ז, אלא להיפך, שהיות שהם טמאים ורוצים ליתן תודה על מה שאירע להם וליכנס בפנים של בית הטיפלה שלהם, לכן צריכים הם להסיר את הטומאה מהם, וכוהני הדת שלהם החליטו שהשערות הם טמאים, לכן מסירים קודם שיכנס לבית תיפלתם, כמו שנדפס בעיתון שלהם.

כת שני', שהיות שבית הע"ז שלהם הלוחה הרבה ממון בריבית וצרכים להחזיר החוב, לכן מאמיניהם נותנים להם השערות שלהם על מנת שימכרוהו וכדמיו להחזיר החוב.

כת שלישיית, שהיות שאירע להם איזה דבר, ורוצים לתת תודה, לכן נותנים את כוחם ויופיים לאלילם, שכח האדם ויופיו הוא בשערותיו. ויתירה מזו, כפי ששמעתי בשם הרה"ג ר' אלחנן דאננער שליט"א, שהם אומרים שהאליל שלהם אוהב שערות. וכנראה שזאת המחשבה של המאמינים בזה היא מדעתם בלבד, שלא לפי המביני מדע וספריהם.

ולכן בגשתנו לברר את השאלה הנ"ל אודות הפיאות הנכריות הנעשות מהשערות שמגיעו מהודו, עלינו לברר תחילה כמה דברים.

א) אי תקרובת עכו"ם אסורה בהנאה מן התורה או מדרבנן. דהנה הרמב"ם בהל' ע"ז פ"ז ה"ב פסק, וז"ל: עבודת כוכבים ומשמשי ותקרובת שלה וכל הנעשה בשבילה אסור בהנאה כו', וכל הנהנה באחד מכל אלו לוקה שתים וכו'. עכ"ל. וכן נפסק בשו"ע יו"ד על' עבודת כוכבים סימן קל"ט סעיף א', וז"ל: עבודת כוכבים אסורה בהנאה, היא ותשמישה ונוי' ותקרובתה כו'. ותקרובתה, משהביאו לפני' ועשה ממנו תקרובת, נאסר, עכ"ל.

וברמב"ם שם הל' ט"ו פסק, וז"ל: בשר או יין או פירות כו' הקריבום לפני' נעשו תקרובת, ואע"פ שחזרו והוציאום הרי אלו אסורין לעולם. וכל הנמצא בבית עבודת כוכבים, אפילו מים ומלח, אסור בהנאה מן התורה, והאוכל ממנו כל שהוא לוקה, עכ"ל, (משמע דרק האוכל ממנו לוקה, אבל הנהנה מתקרובת ע"ז אין לוקין). ועיין ג"כ בסהמ"צ להרמב"ם מל"ת קצ"ד ובהשגות הרמב"ן שם.

אבל התוס' בב"ק דף ע"ב ע"ב ד"ה דאי ס"ד כתבו דתקרובת ע"ז אינו אסור אלא מדרבנן. וכן כתב הרשב"א בקידושין דף נ"ח ע"א, וכן סבירא להו עוד כמה ראשונים דאיסור הנאה בתקרובת ע"ז הוא רק מדרבנן.

ב) ביטול לתקרובת עכו"ם. דהנה הרמב"ם בפ"ח מהל' ע"ז ה"ט כתב, וז"ל: עבודת כוכבים של עובד כוכבים שבאת ליד ישראל ואחר כך ביטלה העובד כוכבים, אין ביטולו מועיל כלום, אלא אסורה בהנאה

לעולם כו'. המבטל עבודת כוכבים – ביטל משמשי, ביטל משמשי – משמשי מותרים והיא אסורה בהנאה כמו שהיתה, עד שיבטלנה. ותקרובת עבודת כוכבים אינה בטילה לעולם. עכ"ל.

וכן נפסק בשו"ע הל' עכו"ם שם סעיף ב', וז"ל: עבודת כוכבים של ישראל אין לה בטול, אבל של עובד כוכבים ותשמישי ונריי יש להם ביטול. ותקרובתה אין לה ביטול. וראה ט"ז שם ס"ק ד' שכתב, וז"ל: ונראה לי הטעם דתקרובת גרע מאליל, [דאליל] עצמו ונריו תלויין בשלימותו, דכל זמן שהוא שלם הוא פלח לוי' וכן מחזיק אותה לנוי, אבל אם נפסל בטל ממנו מחשבה זו, משא"כ בתקרובת דאפילו דבר מועט שאינו חשוב מקריב לפניו, נמצא דלא פקע איסור אם נפסל, עכ"ל.

אבל שיטת הרמ"א ביו"ד הל' יין נסך סימן קל"ד סעיף ב' בהגה היא דחד בתרי בטיל. ותו פסק הרמ"א בריש הל' יין נסך, על סמך הגמ' דחולין דף י"ג ריש ע"ב דאמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן, נכרים שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודת כוכבים הן, אלא מנהג אבותיהן בידיהן, דבזמן הזה, שאינו שכיח שהאומות מנסכים לעבודת כוכבים, י"א דמגע עובדי כוכבים ביין שלנו אינו אוסר בהנאה וכו', עיי"ש, ועל פי זה מותר לקנות שערות בהודו.

ויסוד דברי הרמ"א הוא מפירוש המשניות להרמב"ם פ"ק דחולין מ"א שכתב, וז"ל: ואשר הביאנו שלא נאמר עלי' (על שחיטת עכו"ם שבמשנה שם) אסורה בהנאה כמו תקרובת עבודת כוכבים כפי מה שביארנו במסכת ע"ז, לפי שהעובדי עבודת כוכבים נחלקים לב' חלקים, האחד מהן היודעין לעשות אותה כו', וזאת עבודת כוכבים ממש, והחלק השני הן שעובדין לאותן הצורות הידועות כפי מה שלמדו מחכמיהם בלבד, וכן הם רוב עובדי כוכבים. והחלק הזה האחרון עליו אמרו חכמים הענין בלשון הזה עובדי כוכבים שבחוצה לארץ לאו עובדי כוכבים הם אלא מעשה אבותיהם בידיהם, ועל אלו אמר שחיטתן מטמא במשא בלבד ואינו אסור בהנאה, עכ"ל. ולכן כתב הרמ"א בדרך פסק בפשטות, דבזמן הזה אין עובדי העכו"ם יודעים בטיב החכמה דתקרובת עכו"ם, שהיא חכמה גדולה, ואינם מכירים בטיב החכמה.

ועיין בש"ך הל' יין נסך שם ס"ק ב' בשם הב"ח, דכיון דקי"ל דעובדי כוכבים שבחול' לאו עובדי עבודת כוכבים הן אלא מנהג אבותיהן בידיהן, אם כן מה שמנסכים יין לעבודת כוכבים אין קרוי ניסוך כיון דקרינן בהו שאין יודעים בטיב עבודת כוכבים ומשתמשים וכו', וכן בסימן קכ"ח בש"ך ס"ק ד', ובש"ך סימן קכ"ט ס"ק י"ד דשרי בהנאה ואינו אסור אלא באכילה, ובנדוד', בהשערות של הפיאות הנכריות, מדובר בהנאה.

וכאן נדבר אפילו לשיטת הבית יוסף (ביו"ד הל' עכו"ם ריש סימן קל"ט) דתקרובת ע"ז אסור בהנאה אפילו בזמן הזה.

ועכשיו נעתיק עצמינו לגוף ההלכה דתקרובת עכו"ם (והנוגע לענינו). דהנה איתא בגמ' דסנהדרין דף ס"ב ע"א: הנה – אבות – זיבוח קיטור ניסוך והשתחואה. מהנה – תולדות (דנפקא לן מדדמי להו לאבות, והיינו מהנה, כלומר: מן הדומות להם, רש"י): שבר מקל לפני (לשם עבודה זרה, דדמי לשחיטה ששוכר מפרקתה, וכגון דדרכה לעבודה במקל כדאמרינן במסכת עבודה זרה בפרק ר' ישמעאל (דף נ"א ע"א) עבודה זרה שעובדין אותה במקל, שבר מקל לפני חייב, רש"י). וראה רש"י חולין דף כ"ז ע"א ד"ה דלא לשווי' שכתב: הדורס זה החותך, כמו שחותכין מקל דק או דלעת או קפלוט, שחותך בכח ומתז להלן. ולכן הוי שבר מקל לפני תולדה דשחיטה.

- ג -

והנני לפרש כל הספיקות לפענ"ד ונראה להיכן הדבר נוטה ומאיזה צד יש לומר שהוא תקרובת עכו"ם. וזה החלי:

איתא בשו"ע יו"ד הל' עבודת כוכבים סימן קל"ט סעיף ג', וז"ל: איזהו נוי ואיזהו תקרובת כו', תקרובת, כל שכווצא בו קרב על גבי מזבח, כמו כל מיני מאכל, כגון בשר, שמנים וסלתות, מים ומלת, אם הניחו לפני' לשם תקרובת, נאסר מיד. אבל דבר שאין מקריבין ממנו בפנים, אינו נאסר אלא א"כ עשה ממנו כעין זביחה או כעין זריקה המשתכרת, והוא דרך לעבדה באותו דבר, אף על פי שאין דרך לעבדה בזה הענין. כיצד, עבודת כוכבים שעובדים אותה שמקשקשים לפני' במקל ושיבר מקל לפני', נאסר, מפני ששבירת המקל דומה לזביחה.

אבל אם אין עובדים אותה במקל כלל, ושיבר מקל לפני, אינו חייב ולא נאסר. ואם עבדה בקשקוש מקלו, והוא דרך עבודתה, חייב ולא נאסר. וכן בכל דבר שעבדה כדרך עבודתה, בין אם הוא דרך כבוד או דרך בזיון, ואינו כעין פנים, חייב ולא נאסר. אבל אם לא עבדה במקל כדרך עבודתה, אלא זרקו לפני, אינו חייב ולא נאסר, עכ"ל.

והוא מהגמ' דע"ז דף נ' ע"ב ואילך, ומסנהדרין דף ס' ע"ב ואילך, והרמב"ם בפ"ג מהל' ע"ז ה"ד שכתב: ספת לה צואה או שניסך לה עביט של מי רגלים חייב. שחט לה חגב פטור, אלא א"כ היתה עבודתה בכך. וכן אם שחט לה בהמה מחוסרת אבר פטור, אלא אם כן היתה דרך עבודתה בכך. עבודת כוכבים שעובדין אותה במקל, שבר מקל בפני חייב ונאסרת, זרק מקל בפני חייב ואינה נאסרת, שאין זריקת המקל כעין זריקת הדם, שהרי המקל כמו שהוא והדם מתפזר וכו'. ובפ"ז ה"ב: עבודת כוכבים ומשמי' ותקרובת שלה וכל הנעשה בשבילה אסור בהנאה כו', וכל הנהנה באחד מכל אלו לוקה שתיים וכו'. ובהל' ט"ז שם: מצא בראשה דבר שכיוצא בו קרב לגבי המזבח הרי זה אסור וכו'. ובפ"ח ה"ט: ותקרובת עבודת כוכבים אינה בטילה לעולם. ובהל' י"ב שם: וכיצד מבטלין אבני מרקוליס, כיון שבנה מהן בנין או חיפה בהן את הדרכים וכיוצא באלו הרי הן מותרות בהנאה וכו'.

המבואר מכל הנ"ל, דכדי שיהא נחשב תקרובת ע"ז שאסור בהנאה ואי אפשר לבטלה לעולם צריך שלשה תנאים: א' שעבודתה בכך, ב' שהוא כעין פנים, כמו אלו שעובדים אותה שמקשקשים לפני במקל ושיבר מקל לפני נאסר מפני ששבירת המקל דומה לזביחה, עיי"ש, ג' שיהא לפני, דתולדה צריך שתהי' לפני ע"ז כמו שמבואר בגמ' דסנהדרין הנ"ל, וכמו שיתבאר עוד להלן.

והנה הטפשים הפחותים מהם ביותר, הנה מכל הדוברים נראה מהם שבגילוח שערותיהם הם מתכוונים ליתן את הכח והיופי שלהם לאילים תמורת (או עבור) מה שאירע להם, או בתור הכרת טובה, שע"י גילוח שערותיהם הם נותנים לאילים את הכוח והיופי שלהם, ברם אין זה ענין לגוף השערות ואין זה נקרא תקרובת ע"ז כלל. ואפילו אם נאמר שהם כן מתכוונים ליתן גוף השערות שלהם בתור תקרובת לאילים, וכפי ששמעתי בשם הרה"ג ר"א דאננער שליט"א שהם אומרים שאליל

בדין הפיאות הנכריות המגיעות מהודו / יא

שלהם אוהב שערות, הנה אין זה אלא בתורת דורון לע"ז (דאין מקטירים את שערותיהם לפני אלילים ואין שערותיהם מובאין לפני אלילים), וכיון שכן אין זה תקרובת עכו"ם, וזאת מכמה טעמים:

א. דהנה כתב הרמב"ם בפ"ד מהל' יבום וחליצה ה"כ: סנדל כו' של עבודה זרה כו' לא תחלוץ בו, ואם חלצה חליצתה כשרה, ואע"פ שהוא אסור בהנאה. אבל סנדל של תקרובת עבודה זרה כו' אם חלצה בו חליצתה פסולה וכו'. וכתב הרב המגיד שם: ופי' תקרובת עכו"ם, כגון שזבח בהמה לפני' ועשה מגעל מעורה, אבל אם הקריבו סנדל ומסרוהו לפני' לשם דורון אין זה תקרובת עכו"ם, שאין תקרובת אלא המשתפך (ס"א המשתכר) כעין פנים וכו', עיי"ש. וכן צריך לפרש ברש"י סוכה דף ל"א ע"ב ד"ה לולב של עבודה זרה שפירש שם: ששימשו בו לעבודה זרה לכבד לפני' קרקע, אי נמי: שעבודתה בלולב, להעבירו לפני' או לזרקה בו. ועיין בשער המלך פ"ח מהל' לולב ה"א. וכיון שכן הרי הכא השערות הם בתורת דורון בלבד, וא"כ אין להם דין תקרובת ע"ז.

ב. והנה אפילו אם נאמר שיש נשים כאלו שנותנות את שערותיהן בתורת תקרובת, לדעתי לא חל שם תקרובת על השערות. והטעם לזה נראה מפני שאינו חל שם תקרובת עכו"ם אלא על הראוי למקדש, והוא דאיחא בע"ז דף נ' סע"א ואילך: עובד כוכבים שהביא אבנים מן המרקוליס וחיפה בהן דרכים וטרטיאות מותרות (דבטלינהו עובד כוכבים, רש"י). ואיחא בגמ' שם לפני זה: מנין לתקרובת עבודת כוכבים שאין לה בטילה עולמית (והני תקרובת נינהו, דהזורק אבן למרקוליס זו היא עבודתו, הלכך לאו עבודת כוכבים עצמה היא דתיסגי להו בביטול, רש"י), שנאמר ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים, מה מת אין לו בטילה לעולם, אף תקרובת עבודת כוכבים אין לה בטילה לעולם. ומאן דלא פריש, אמר בעינא כעין פנים (זבחים שבמקדש הוא דהוי תקרובת כדכתיב זובח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו, אלמא דומה כלפנים קרי זבח, עבודת כוכבים ואבנים אין עובדין להם בפנים, רש"י). הרי דיסוד תקרובת עכו"ם הוא כמו שהוא בעבודת פנים, ואם אין קרבן כזה, אין בזה דין תקרובת ע"ז. וכן פסק הרמב"ם בפ"ז מהל' ע"ז הי"ב.

וכן לענין ניסוך כתב הרמב"ם בפ"א מהל' מאכלות אסורות ה"ט: אין מתנסך לעכו"ם אלא יין שראוי להקריב על גבי המזבח כו'.

לפיכך יין מבושל של ישראל שנגע בו העכו"ם אינו אסור ומותר לשתות עם העכו"ם בכוס אחד וכו'. ועיין בלח"מ שם שכתב, וז"ל: המפרשים הקשו על רבינו דהרי יין מזוג שהוא פסול לגבי המזבח ויש בו משום נסך. ואני לא ראיתי בדברי רבינו בפ"ו מהל' איסורי מזבח שהזכיר בכלל יינות הפסולין יין מזוג, לכך אני אומר דרבינו סובר דיין מזוג כשר לגבי מזבח וכו', עכ"ל. ועיין בשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' י"ח שכתב שם דהרמב"ם לשיטתו בהל' תמידין ומוספין פ"י ה"ז שכ' שם דאם עירה המים לתוך היין כו' יצא, ולכן יין מזוג נאסר משום יין נסך. הרי דכדי שיהא חל שם תקרובת צריך שתהא הקרבה כזו במקדש. ועוד כתב שם דיין מבושל שפסול למקדש אין בו יין נסך. הרי דמה שאינו ראוי למקדש אינו חל על זה דין תקרובת.

והביאור בזה דהנה קשה אמאי ע"ז אפשר לבטל ותקרובת אי אפשר לבטל, דהלא דבר הוא. ומצאתי במאירי למס' ע"ז דף נ' ע"א ד"ה אע"פ, שהקשה וביאר זה, ובלשונו אהא דאיתא בגמ' שם כיוצא בו קרב לגבי מזבח וכו' שהרי הכתוב קרא את התקרובת זבח, וזבח הוא כעין פנים, וכל כיוצא בזה בפנים כגון יינות ושמנים וסלתות וכיוצא בהן או שנעשה בו כעין זבחה נקרא תקרובת, אבל אבנים וכיוצא הואיל ואין כיוצא בהן קרב בפנים ואין נעשה בהם כעין זבחה אין להם דין תקרובת, עיי"ש.

תרי ביאר לנו המאירי דיסוד תקרובת הוא כקרבן, וכל שאינו כמו זבח אין זה תקרובת אלא ע"ש, ושערות אינו קרבן דלא שייך קרבן בשערות. ובזה מוכן הא דבגמ' דע"ז דף כ"ט ע"ב צריך קרא מיוחד לניסוך, והקשו התוס' שם ד"ה יין מגלן, וז"ל: וא"ת, ויין שנתנסך למה לי קרא, מי נפיק מכלל שאר זבח. ותירצו: וי"ל דאין הכי נמי דזבחה וניסוך שני ענינים הם. והביאור בזה הוא, דכל ענין תקרובת הוא דמה שהוא קרבן אסור לעשות לע"ז, וא"כ צריך לימוד מפורש לגבי ניסוך דהתורה הקפידה שלא לעשות ניסוך.

ובזה מיושבת קושיית הרמ"ך אהא דכתב הרמב"ם בפ"ח מהל' עכו"ם ה"ט ותקרובת עכו"כ אינה בטילה לעולם, וכתב שם הכסף משנה, וז"ל: כתב הרמ"ך, תימה איך סתם ואמר דתקרובת אינה בטילה לעולם, דהא יש תקרובת דיש לה ביטול, היכא דלא הוה משתבר כעין פנים,

וכדחזינן באבני מרקוליס שביטלן עובד כוכבים דשרו, ומפרש בגמרא טעמא משום דבעינן כעין פנים וליכא, דבורק מקל לפני' חייב ואינה נאסרת אעפ"י שעבודתה בכך, ש"מ דליאסר בעינן כעין פנים, עכ"ל.

ותו תמוה, דהרי הרמב"ם עצמו כתב שם הלי' י"ב: וכיצד מבטלין אבני מרקוליס, כיון שבנה מהן בנין או חיפה בהן את הדרכים וכיוצא באלו הרי הן מותרות בהנאה. ובגמ' ע"ז דף נ' ע"א (הובא בכס"מ כאן) מייתי עובדא שחיפו עובדי כוכבים דרכים באבני מרקוליס ואיכא רבנן דפרשי מליך עליהם ואיכא דלא פרשי, עיי"ש שמסיים והכי נקטינן. הרי דפסק דצריך כעבודת פנים ומשו"ה לא פרשי, וא"כ איך כתב כאן דתקרובת עכו"ם אינה בטילה לעולם.

אלא דהביאור הוא, דכל שאינה כעבודת פנים א"צ ביטול, אלא דכל שעושה איזה מעשה מותרת בהנאה, דאין זה תקרובת עכו"ם, וכמו שכתבו התוס' שם דף נ' ע"א ד"ה בעינן, ולכן לא כתב רבינו דיש לה ביטול היכא דלא הוי כעין פנים, דאז אינה תקרובת, והרמ"ך ס"ל דאעפ"כ צריך ביטול, ופשוט, ואין להאריך בזה.

והנה שערות יש להם רק קדושת דמים, כדאיתא בהגמ' דגיטין דף ל"ט ע"א ובסנהדרין דף ט"ו ע"א דחל על שערות רק קדושת דמים ולא קדושת הגוף, וכמבואר שם ברש"י סנהדרין שם ד"ה מועלים בשערו שכ' שם: דשערו לאו כגופו והוה ל' כשאר מטלטלין, ואם כן לא שייך לומר שיהא בהשערות שלהן דין תקרובת עכו"ם, דאין זבח כזה ואין עולה לשמים השערות.

וכעין ראי' שלא מצינו קרבן באדם הוא כמעשה דיפתח הגלעדי בגמ' תענית דף ד' ע"א, דאיתא שם: שלשה שאלו שלא כהוגן, לשנים השיבוהו כהוגן לאחד השיבוהו שלא כהוגן, ואלו הן כו', יפתח הגלעדי דכתיב (שופטים יא, לא) והי' היוצא אשר יצא מדלתי ביתי וגו' כו', השיבו שלא כהוגן — נזדמנה לו בתו. והיינו דקאמר להו נביא לישראל (ירמי' ח, כב) הצרי אין בגלעד אם רופא אין שם, וכתיב (שם יט, ה) אשר לא צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי, אשר לא צויתי זה בנו של מישע מלך מואב, שנאמר (מלכים-ב' ג, כז) ויקח את בנו הבכור אשר ימלוך תחתיו ויעלהו עולה, ולא דברתי זה יפתח, ולא עלתה על לבי זה יצחק בן אברהם. דמזה מוכח דאין דין קרבן באדם, וכמו"כ מוכן דאין

דין קרבן בשערות, דאי לא תימא הכי הי' חל הנדר של יפתח על השערות של בתו והנדר של מישע מלך מואב על השערות של בנו.

ותו דהרי איתא בירושלמי פסחים פ"ט ה"ה: תני, בן בג בג אומר שה תמים ואין גיזה תמימה, פירוש דשה חלק לגמרי בלי גיזה כשר לקרבן, דלא בעינן תמים רק בגופה של בהמה, ולא אמרינן דמחוסר אבר, עיי"ש. ועיין רמב"ם פ"ו מהל' מעילה ה"ב: קדשי קדשים התמימים שתלש מצמרן, כיון שנהנה בפרוטה מעל, אע"פ שלא פגם כו', שאין תלישת הצמר פוסלת אותן מליקרב כו', וכל קדושת הצמר הוא מדין פשטה, עיין בסנהדרין דף ט"ו ע"א וגיטין דף ל"ט ע"א כתנאי, המקדיש את עבדו אם מועלין בשערו דקיי"ל דעומד ליגזו פליגי המקדיש עבדו אין מועלין בו, רשב"ג אומר מועלין בשערו כו', הכא בשערו העומד ליגזו קמיפלגי, מר סבר כגזוז דמי ומר סבר לאו כגזוז דמי. ועיין בגמ' חולין דף קל"ה ע"א במקדיש בהמתו לבדק הבית חוץ מגיזה וכחישה, דאין הגיזה קדוש, ופריך קדשי מזבח נמי, דאמר חוץ מגיזה וכחישה, ומשני אפ"ה פשטה קדושה בכולה. הרי דשערות אינם ראויים לקרבן וממילא אין שייך תקרובת בשערות.

(ועיין בפ"ג מהל' טומאת מת ה"ג: כל שבמת טמא, חוץ מן השינים והשיער והצפורן הואיל וגזען מחליף. ובשעת חבורן הכל טמא. כיצד, המת כחוץ ושערו בתוך הבית נטמא כל אשר בבית, וכן הנוגע בשערו או בשיניו או בצפרניו כשהן מחוברין נטמא וכו', יעו"ש, דקדק להביא גם שערו. ועיין בפ"ג דאהלות בר"ש שם בשם הספרי ובקריית ספר להמבי"ט פ"א מהל' טומאת מת שהביא בלשון אחר. ואמנם בפ"א מהל' טו"מ ה"ג בדין אדם הנוגע בצפרניו ובשיניו דנטמא השמיט הרמב"ם הדין אם נגע בשערו בטמא אם מתטמא, והביאור הוא, דבמת השער לאו כגזוז דמי אבל בחי דעומד ליגזו כגזוז דמי).

וכיון שלא שייך בשערות קדושת קרבן (או קדושת הגוף מצ"ע), אלא קדושת דמים, א"כ לא שייך בזה תקרובת עכו"ם, כפרט בתולדה, והבן זה.

ג. ותו ראיתי אלו שאומרים שפעולת הגיזה לשם ע"ז זוהי עבודתה (ולא משום הקרבת השערות), אעפ"י שאינה בפני', והראי' לזה מהא דאיתא בגמ' ע"ז שם (דף נ"א ע"א) עבודת כוכבים שעובדין אותה

במקל, שבר מקל בפניי חייב ונאסרת, וכן פסק הרמב"ם הנ"ל כהל' ע"ז פ"ג ה"ד והשו"ע הנ"ל סימן קל"ט סעיף ג' דעבודת כוכבים שעובדים אותה שמקשקים לפני' במקל ושיבר מקל לפני', נאסר, מפני ששבירת המקל דומה לזביחה, ופירש"י בע"ז שם ד"ה מר סבר דשבירת מקל הוא שבירה וחיתוך.

אך זה אינו, דהרי אמרו בשו"ע דזהו כשעובדים אותה בכך, שמקשקים לפני' במקל ושיבר מקבל לפני', אז אמרין ששבירת המקל דומה לזביחה, אבל אם אין עובדים אותה במקל לא נאסרה בשבירה, והרי זה אגו יודעים דאין עובדים אותו האליל בהקרבת שערות כלל, ואי אפשר שיהא תקרובת עכו"ם ע"י הגזיזה, דאפילו אם נאמר שדומה לזביחה, צריך שיהא עבודתה בכך.

ד. ותו, דאפילו אם נאמר שעבודתה בשערות והוי כמו תקרובת שערות, ברם מ"מ לא חל על זה שם תקרובת ע"ז מפני שאינה כעין פנים. אלא דעל זה הביא הרה"ג ר' משה שטרנבוך שליט"א בתשובות והנהגות תשובה ת"ד ראי' מהא שאמרו בע"ז דף נ"א ע"ב, על הא דאמרו במתני' שם פרכילי ענבים ועטרות של שבלים וינות ושמנים וסלתות, וכל דבר שכיוצא בו קרב ע"ג המזבח – אסור, ופריך בגמ' שם ע"א: והרי פרכילי ענבים ועטרות של שבלים אינן קרבין במזבח, ומשני: אמר רבא אמר עולא כגון שבצרן מתחלה לכך. וכיון שכן, גם הכא כגזוז שערות ראשו להקטיר לע"ז הוי כשחיטה ונאסר בהנאה מה"ת כדין תקרובת עכו"ם, ובבצר פירות שנאסרו אף שלא בפני ע"ז. אלא שיש לדחוק ולומר דזהו בביכורים דהוי מילי קרבן כמבואר בר"ן, ולהכי נאסרין אף שלא בפניו. אבל לא מצאתי ראיות להאי סברא, עכת"ד.

ועיין בספר המאירי שכ' דיש מקשין על פירכת הגמ' והא פרכילי ענבים כעין פנים הם, שהיו מביאין מהם ביכורים ובאפשר וכו', או שמה מאחר שהיינו סבורים שלא בצרן מתחילה לכך הרי אין מביאים ביכורים אלא א"כ נלקטו לשם כך, עיי"ש. הרי דעיקר הסברא וטעמא שחידש רבא אמר עולה כגון שבצרן מתחילה לכך, הוא מפני שדומה לפנים, לביכורים. דגם כאשר הק' בגמ' והרי פרכילי ענבים וכו' ידעה הגמ' סברא זו, אלא שסברה הגמ' שאולי אינו מספיק שייחשב כמעשה פנים. ועל זה מחדש רבא אמר עולא שכן מספיק. וכיון שכן, הרי גזיזת

שערות אין בה מעשה פנים במקדש, וכנ"ל, וא"כ אין זה תקרובת, ופשוט.

- ד -

אלא שיש כאן עוד שלשה חילוקים: חדא, דשבירת מקל הוא המשך עבודתה במקל, כמו בשחיטה שהוא המשך עבודתה, וכן בבצירה שהוא המשך הכנסת הביכורים, דלא שייך ביכורים בלא בצירה, כמוכן, אבל גזיזת השערות אין לה המשך להנחה בכלי ההינד"ו, דרבים אינם מניחים שערותיהן הגזוזות בכלי ההינד"ו.

שנית, ששבירת מקל הוא דומה לשחיטה, ששובר דבר שלם, וכן הוא שחיטה שמפריש את החיות מן הדבר, וכן בבצירת ענבים הוא מפריד הדבר החי מן האילן, משא"כ גילוח השערות הוא להקל על האדם, ואין זה מעשה בהשערות אלא בהאדם, ואין זה כבשאר תקרובת ע"ז שהם בהחפצא שנעשה תקרובת. וזה פשוט.

שלישית, דשבירת מקל הוא ג"כ עבודת פנים בעצים למערכה, ובפרט לרבי דהוי קרבן עצים, ועיין ברמב"ם הל' כלי המקדש פ"ו ה"ט ומהו קרבן העצים כו', ועיין בגמ' דתענית דף כ"ו ע"א ובירושלמי שם פ"ד ה"ג, ועיין בזבחים דף ק"ו ע"א, אבל בגזיזת שער אין שום עבודת פנים.

ובזה מתיישב דבר תמוה, והוא, דהרמב"ם בפ"ג מהל' ע"ז ה"ד פוסק דעבודת כוכבים שעובדין אותה במקל, שבר מקל בפני' חייב ונאסרת (דהו"ל כעין זביחה – ע"ז דף נ"א ע"א, הובא בנו"כ הרמב"ם כאן), ואילו בשחט לה חגב או בהמה מחוסרת אבר פסק הרמב"ם דפטור (לפי שאין דרך עבודתה בכך, דלא הוי כעין זביחה – ע"ז שם), עיי"ש. ותמוה מאוד דאטו שחט בהמה בעלת מום גרע משבר מקל לע"ז דנאסר אף שאינו כקרבן.

וכבר תמה כן בהשגת הראב"ד שם, וז"ל: וכי שחיטת חגב או שחיטת בהמה מחוסרת אבר פחותים הם מספיתת צואה ומניסוך מי רגלים (שפסק שם לפני זה דחייב) וכו'. וכתב באור שמח, דשאני שחיטה דלאו עבודה היא אלא הכנה להקטרה, ואין כאן משום תקרובת ע"ז אלא שעובד לע"ז, משא"כ בהקטיר או הקריב חגב לע"ז נאסר

משום תקרובת ע"ז, דלא גרע מספת לה צואה או ניסך לה עביט של מי רגלים דנאסר, עיי"ש. והדבר תמוה, דא"כ הי' צריך הרמב"ם לכתוב דאם הקטיר בהמה מחוסרת אבר נאסרת משום תקרובת.

אך לפי האמור לא קשה מידי, דעצים הוו קרבן, וכל שעושה עבודת קרבן לע"ז נעשה הדבר תקרובת ע"ז, ולפיכך בהקרכת בהמה בעלת מום לע"ז לא נעשית תקרובת ע"ז, דזביתה והקטרה דין אחד להם, ואדרבא דכתיב זובח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו, הרי דהקרא מדבר בזביתה (כמו שהבאנו לעיל מסנהדרין דף ס' ע"ב). אך עיין שם בתוס' רי"ד שכתב דבר חדש, דדבר דאורחא בכך לא בעינן כעין פנים, וכן כתב האו"ש ועבודת עבודה. ברם השו"ע לא סבירא לי' כן.

הרי מבואר מכל זה דבכדי שיהי' תקרובת ע"ז צריך שיהא כמו כן בקרבן, וזה פשוט, וכמו שכ' המאירי וכן כתב רש"י והשו"ע דצריך שיהא דרך עבודתה ועבודה שהיא בפנים, וכלשון השו"ע שם: כיצד, עבודת כוכבים שעובדים אותה שמקשקשים לפני' במקל ושיכר מקל לפני', נאסר. וכן בגויזת שערות צריך שיהא דרך עבודתה בכך ועבודה בפנים, דלכן צריך לניסוך יין ראי' מן הקרא.

— ה —

והנה התנאי השלישי שכ' הרמב"ם והשו"ע שבר מקל בפני', אין לומר שאינו מעכב שיהא חל עליו דין תקרובת עכו"ם מהא דפליגי בניסוך היין בחולין דף מ"א ע"א (ובע"ז דף נ"ט ע"ב), דאיתא התם: כתנאי, עובד כוכבים שניסך יינו של ישראל (שכשך ידו לתוכו לעבודת כוכבים, רש"י ד"ה שניסך) שלא בפני עבודת כוכבים (רבותא אשמועינן, רש"י) — אסרו (אף בהנאה, דאדם אוסר דבר שאינו שלו, רש"י); ר' יהודה בן בתירא ור' יהודה בן בבא מתירין אותו מפני שני דברים, אחד שאין מנסכין יין אלא בפני עבודת כוכבים, ואחד שיכול לומר לו (אפילו ניסכו לעבודת כוכבים, רש"י) לא כל הימנך שתאסר ייני לאונסי (על כרחי שתאסר). ורב נחמן ורב עמרם ורב יצחק אמרי: אפי' למ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו — ה"מ כותי, אבל ישראל לצעורי' קא מיכוין (הא דרב הונא תוקים כתנאי דהא ר' יהודה בן בבא פליג אבל מילתא דידן לא תוקים כתנאי דאנן אמרינן שפיר אפילו לת"ק דאפילו

לדידיה דאדם אוסר ה"מ עובד כוכבים אבל ישראל לצעורי לחבריה עביד ואין דעתו לעבודת כוכבים, רש"י).

ולכאורה הרי כל דיני עבודת הם שווים, וכמו שמבואר במתני' (סנהדרין דף ס' ריש ע"ב): העובד עבודה זרה, אחד העובד ואחד המזבח, ואחד המקטר ואחד המנסך וכו', וכן נפסק להלכה ברמב"ם פ"ג מהל' ע"ז ה"ג, וכן ברמב"ם פ"א מהל' מאכלות אסורות סוף ה"א ד"ן שנתנסך לעכו"ם הוא כזבח שקרב לה, ובה"ט שם כתב: אין מתנסך לעכו"ם אלא יין שראוי להקריב על גבי המזבח כו'. לפיכך יין מבושל של ישראל שנגע בו העכו"ם אינו אסור וכו', הרי שצריך שיהי' כמו בפנים, ואעפ"כ אמרו חכמים בחולין (ובע"ז) שם דעכו"ם שניסך יינו של ישראל (פי' שכשך ידו לתוכו לע"ז) שלא בפני עבודת כוכבים אסרו אף בהנאה, אתמהא.

ואשר נראה בכיאר הדבר, דהנה איתא בע"ז דף כ"ט ע"ב במשנה: אלו דברים של עובדי כוכבים אסורין ואיסורן איסור הנאה, היין וכו', ופריך בגמ' שם: יין מגלן, ומשני: אמר רבה בר אבוא, אמר קרא אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם, מה זבח אסור בהנאה, אף יין נמי אסור בהנאה. ופריך תו: זבח גופי' מגלן, ומשני: דכתיב ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים, מה מת אסור בהנאה, אף זבח נמי אסור בהנאה וכו'. והקשו ע"ז בתוס' שם ד"ה יין מגלן: וא"ת ויין שנתנסך למה לי קרא, מי נפיק מכלל שאר זבת, עיי"ש.

ביאר הדבר, דהנה יש שני סוגים (אופנים) ד"ן נסך, אחד שהוא מנסך ממש לע"ז, והוא כעין זבח שהי' במקדש; ב' שהעכו"ם רק שכשך ידו לתוך היין (עיין רמב"ם פ"ב מהל' מאכלות אסורות ה"א: כיצד היא הנגיעה שאוסר בה העכו"ם היין כו' וישכשך), שמעשה העכו"ם הי' לע"ז. וקשה, הרי הכא אין זה מעשה ניסוך ממש, דניסוך בעינין ולא נגיעה. אלא שיש עוד פרשה חדשה שמדמה יין נסך למת, וכיון שכן ניסוך חמור, שאפילו שכשך העכו"ם ידו לתוך היין לע"ז אסור בהנאה, דילפינן ממת.

וכיון שכן י"ל ש"ן חמור עוד יותר משאר זבח ואין צריך לפנים, וזוה פליגי, דכיון שיש קרא מיוחד לאיסור הנאה ממת, א"כ אסור אפילו שלא לפני. ואעפ"י ש"ן חשוב זבח (דאמר קרא אשר חלב

זבחימו יאכלו), וא"כ לכאורה הי' צ"ל בין כל הגדרים של זבח, שיהא כעין זבח, ודבר הפסול למזבח כמו יין המבושל לא נאסר בהנאה, אבל מ"מ חמור הוא ליאסר אפילו שלא בפני הע"ז.

וז'הו ג"כ הטעם שכתב רש"י בגיטין דף נ"ב סע"ב ד"ה מנסך ממש: שכשך בידו לתוכו לשם ע"ז, וכך היתה עבודתו. וזה דבר פלא, דכיון שניסוך היא אחת מארבע העבודות, א"כ למאי צריך שתהי' עבודתה בכך, והרי זה אמרו רק באלו הדברים שהם כעין עבודתה, כמו בלולב של ע"ז בסוכה דף ל"א ע"ב ובפרש"י שם (ד"ה לולב של ע"ז שהבאנו לעיל): ששימשו בו לעבודה זרה לכבוד לפני' קרקע, אי נמי שעבודתה בלולב, להעבירו לפני' או לזרקה בו, וכהגמ' דסנהדרין וע"ז במקל דע"ז שאמרה הגמ' דאם שיבר מקל לפני' נאסרה, ולמה הצריכו בניסוך שתהא עבודתה בכך.

אלא הביאור בזה הוא, דמצד ארבע העבודות הרי צריך שיהא ניסוך ממש, אבל כיון שהוא רק שכשך בידו לתוכו לשם ע"ז, לכן צריך שתהי' עבודתה בכך, כך היא שיטת רש"י, אבל זה ברור דשבירת מקל צריך שיהא לפני', ובאם לאו אינו חשוב עבודה. וכ"ש גזיזת שער, שהוא דבר הרגיל בבני אדם, א"כ כדי לעשותו עבודת כוכבים, צריך שיהא לפני' הע"ז כדי שיהא נחשב תקרובת, ופשוט.

ותו, דהרמב"ם כתב בפ"ז מהל' ע"ז הט"ז: מצא בראשה דבר שכיוצא בו קרב לגבי המזבח הרי זה אסור, ולא כתב דאם בצרן מתחילה לכך הוי כעין פנים. ונראה דס"ל להרמב"ם דלתקרובת ע"ז צריך ממש בפנים כמו שנעשה בבית המקדש, והבצירה לא מהני שיחשב תקרובת עכו"ם. ועיין במרכבת המשנה לרמב"ם שם.

ואם כן, גם תגלחת לא הוי תקרובת, דכיון שאינה בפני' ממש, לאו תקרובת ע"ז הוא.

אלא שלכאורה עדיין יכול המקשן לטעון, דאין הי"נ שאין גילוח השערות חשובה עבודה או שאינה עבודת פנים ואינה לפני', אך אעפ"כ השערות מאיסי, כמו שאיתא בשו"ע שם הל' עכו"ם סימן קל"ט סעיף י"ג דנרות ושעוה של עבודת כוכבים אסורים לנר מצוה וכו' משום

דמאיסי, ברם זה דוקא כשמכניסים אותם במקום עבודתה, דאז אסור למצוה משום שהוא מאוס, אכן בנדו"ד אין מכניסין השערות הנגזזין במקום עבודתה (ואם אחד כן הכניס את שערותיו במקום עבודתה, הנה השערות שמכניסים במקום עבודתה אין מוכרין אותן, ומה שמוכרין אין מכניסין לשם).

ועיין בש"ך שם ס"ק ג' שהביא בשם הב"ח, וז"ל: ול"ד נרות, אלא בכל הדברים שהיו בבית תרפותם איכא משום תקרובת עבודת כוכבים, דשמא נכנסו במקום עבודתם ואין להם ביטול כלל להרמב"ם, עכ"ל, אך השערות שנמכרות לא היו בבית תרפותם.

ותו, דמי עושה את השערות לתקרובת ע"ז: האשה המתגלחת המאמינה בע"ז או המגלח אותה, הספ"ר, דזה מחשב וזה עובד לא אמרין, דהאשה אינה עושה מעשה, אלא שמסייעת, ומסייע אין בו ממש (שבת דף צ"ג ע"א וע"ב. ביצה דף כ"ב סע"א. רמב"ם הל' שבת פ"א הט"ז. רמ"א אור"ח הל' שבת סימן שכ"ח סעיף י"ז), ואין זה שותפות במעשה הגילוח, וישראל ששחט בהמתו של עכו"ם, אפילו חישב העכו"ם לע"ז כשרה (כפשוט).

ועיין בש"ך בנקה"כ יו"ד הל' נדה סי' קצ"ח לט"ז שם ס"ק כ"א (בענין חתיכת הצפרנים ע"י נכרית לאשה הטובלת בליל שבת ושכחה ליטול צפרני) שכתב דמסייע אין בו ממש. (ועיין בשו"ת חכם צבי סימן פ"ב שביאר שם סברת הרשב"א (כתשובותיו סימן כ"ח) שלא נאמרו דברים הללו של מסייע אלא לענין שבת ולענין זב כו', וכ' דבזה יכול וזה אינו יכול, אותו שאינו יכול גם בעלמא אמרין מסייע אין בו ממש. וא"כ הכא האשה המתגלחת אינה יכולה לגלח את עצמה והמגלח יכול לגלח בלא סיוע האשה המתגלחת). ורק בלאו דלא תקיפו מדאפקי רחמנא בלשון רבים, דכתיב לא תקיפו, משמע דאתרי קא מזהר רחמנא, ניקף ומקיף (כמבואר ברש"י מכות דף כ' ע"ב ד"ה דאמר לך, הובא בנקה"כ שם).

ואפילו לדעת הט"ז שם דס"ל דבזה שמטה עצמו אליו להקיפו בתחילה גם הניקף חייב, ברם כאן אפילו אם נאמר שיש כאן תקרובת, הרי הגילוח הוא רק כעין הקדמה להניחו בכלי קיבול לע"ז הנק' הינדו", ותו, דהרי המגלח הוא איש פשוט, ספ"ר (בארבע"ר

בדין הפיאאות הנכריות המגיעות מהודו / כא

בלע"ז), ולא כומר, ובשעת מעשה אין כאן כלום אלא מה שהיא חושבת להכניס אח"כ לע"ז, וכמו שאיתא בגמ' חולין דף ל"ט דשוחט ע"מ להוליך דמה לע"ז לא נאסר, ומי שמכניס כלי ההינדו אח"כ הוא איש אחר, וא"כ מי שחושב אינו עובד.

ותו, דאין הקדש לע"ז, כמבואר בע"ז דף מ"ד סע"ב וברמב"ם פ"ד מהל' איסורי מזבח ה"ד דבדברים בלבד אין הבהמה או עוף נעשים מוקצה לע"ז ופסול למזבח, שאין הקדש לע"ז. ואפילו לשיטת הראב"ד שם דגם על ידי אמירה בלבד נאסר מדין מוקצה ולא בעינן מעשה, היינו רק אם מקצהו לע"ז, אבל לא אם מקצהו לתקרובת ע"ז, כדאיתא בתוספתא ספ"ה דע"ז ורפ"ד דתמורה: איזהו נעבד, כל שעובדין אותו כו', איזהו מוקצה, מוקצה לע"ז. אבל אמר שור זה לעכו"ם ובית זה לעכו"ם לא אמר כלום, לפי שאין הקדש לעכו"ם. והרבה יש להאריך בזה. ותו, דאפילו את"ל שישנן כאלו שמכניסות, הרי לא היתה כוונתן להקדיש את שערותין אלא להכניסן לפני הע"ז.

ועוד, דאפילו אי היו השערות ספק תקרובת ע"ז, מותרין הן, כמבואר בשו"ע יו"ד הל' עכו"ם סימן קמ"א בש"ך ס"ק א' ובט"ז שם ס"ק ב' דכתב וז"ל: ונראה דאעפ"י דספק עבודת כוכבים לחומרא, מכל מקום כל שיש סברא להיתר ולאיסור ראוי להקל, דהא קי"ל בכל דוכתי דלא מחזקינן איסורא מספק ואין מחמרינן מספק אלא במקום דאתחזק איסורא כבר וכו', עכ"ל, וכאן הרי יש כמה ספיקות להיתר (ועיינן שו"ת נו"ב מהדו"ת חיו"ד סימן ס"ד): א) אי יש תקרובת עכו"ם בשערות, ב) אי גזיזת השערות הוי מעשה זבח, ג) אי חשיב לפנים, ועוד. והרי בג' ספיקות א"צ לברר כלל אפילו בדליכא טירחא (ר"ן הובא בש"ך יו"ד הל' שחיטה סימן ט"ז ס"ק ז' ופמ"ג שם, דרכי שלום שם).

ותו, דהרי יש לצרף להיתירא שיטת התוס' בב"ק דף ע"ב ע"ב ד"ה דאי ס"ד דתקרובת ע"ז אינו אסור אלא מדרבנן, וז"ל: וי"ל כיון דכתיב ויאכלו זבחי מתים, לאכילה איתקוש ולא להנאה, וכ"כ הרשב"א בקידושין דף נ"ח ע"א.

ועיינן בתבואות שור סימן ד' סוף ס"ק י"ז שכתב שם, וז"ל: אמנם כיו"ד סי' קמ"ה דמשמע שם מדינים שלפני זה דלענין הנאה קאי, לכן הכריע להקל, דאע"ג דמשמע מדברי התוספות חולין דיי"ג (ע"ב

ד"ה תקרובת) ותוספות ע"ז דף ל"ב (ע"כ ד"ה והיוצא) הנאת תקרובת ע"ז דאורייתא, וכ"מ מהרמב"ם הל' ע"ז, מ"מ משמע מדברי התוספות ב"ק דע"כ ד"ה דאי די"ל מדרבנן מדכתיב ויאכלו זבחי מתים לענין אכילה אתקש למת ולא להנאה, ומי יודע באיזה פוסקים מצא הטור כדבריהם דהנאה דרבנן הוא והקיל בספיקו, וכן נ"ל לדינא להקל בזמן הזה בהנאה בהפסד מרובה, דהא מקלינן בכמה קולות לענין ע"ז ויין נסך כמבואר בהלכותיהן מטעם גוים בזמן הזה לאו ע"ז הן, ובפר"ח משמע שדעתו נוטה להקל אף באכילה, ואין להקל במקום שהקדמונים לא הכריעו, גם דעת רש"ל להחמיר, ודיינו אם נקיל בהנאה בזמן הזה. עכ"ל. והדבר כ"ש הוא, דשם מדובר בזביחת בהמה, אבל הכא גבי גזיזת שערות בלבד דהוי כעין זביחה בודאי יש מקום להתיר.

ותו, דאפילו אם נאמר שיש בין הנשים כאלו שמכוונות בגזיזת שערותיהן לעכו"ם, הרי רובא דרובא אינם מכוונים לעכו"ם, והמכוונות לעכו"ם הן רק מיעוטא דמיעוטא, והולכין אחר הרוב, דכל דפריש מרובא פריש, דהשערות דהודו הם לסחורה בלבד, כדי שלכוהני הדת שלהם יהי' מעות לשלם החובות שלהם.

ותו, דהרי הרבה אנשים מוכרים וקונים שערות, ולמה לחשוב שאלו השערות שהמתגלחות נתכוונו בעת גזיזתן לעכו"ם נפלו בחלקו, דהרי מפורש ברמ"א יו"ד הל' יין נסך סימן קל"ד סעיף ב' דאם נפל אחד מן התערובת לים או נשרף, האחרים כולם מותרים כמו בשאר איסורים.

- 1 -

ולסיכום: לדעת הרמ"א (והש"ך והתבו"ש) תקרובת עכו"ם בזמן הזה מותר בהנאה. ואפילו להב"י הרי: א) אין זה תקרובת עכו"ם אלא דורון, וכנ"ל, ב) דלא שייך תקרובת עכו"ם בשערות כנ"ל, ג) גזיזת שערות אין זה כעין פנים, כזביחה, ד) גזיזת השערות אינה לפני הע"ז, ה) אין עבודתה של הע"ז בכך, ו) יותר משלשה ספיקות אין צריך כירור, ז) כל דפריש מרובא פריש, ח) זה מחשב וזה עובד לא אמרינן, ט) ובפרט דלפי כל אנשי המדע אין עבודתה של אלילם בכך.

אשר על כן אני אומר שמצד הלכה לעני"ד אין בפיאות הנכריות המגיעות מהודו שום חשש הנאה מתקרובת עכו"ם ח"ו, ובפרט

בדין הפיאות הנכריות המגיעות מהודו / כג

לשיטת הרמ"א והש"ך והתבו"ש שתקרוכת עכו"ם בזמן הזה מותר בהנאה, והנח להן לישראל אם אין נביאים הן בני נביאים הן (פסחים דף ס"ו ע"א), וכשרות וצדקניות הן ולא ישללו בשום איסור, ומותר ללובשם לכתחילה. כך נראה לפי ענ"ד, וכל מורה צדק יראה וישפוט לבני קהילתו כפי ראות עיניו.

והרי עומדים אנו עכשיו קודם קבלת התורה, קודם חג השבועות, שכולם כאחד ענו ואמרו אז נעשה ונשמע, והקדימו נעשה לנשמע, כדאיתא בשבת דף פ"ח ע"א בסוגיא דמתן תורה. ומה להלן כו' אף כאן כו' (ברכות דף כ"ב ריש ע"א. תוס' ד"ה מנין – שבת דף פ"ו רע"א), שבכל שנה ושנה כאשר הימים האלה נזכרים ונעשים, הנה כל אחד ואחת מישראל מכריזים בחמשה בסיון (פרש"י עה"פ משפטים כד, ד. מכילתא עה"פ יתרו יט, י) כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע, ומקדימין נעשה לנשמע, וכלשון הגמ' בשבת שם סע"א ואילך: אמר לי' (ההוא מינא לרבא): עמא פזיזא (נמהר, רש"י) דקדמיתו פומייכו לאודנייכו (קודם ששמעתם אותה היאך היא קשה, ואם תוכלו לעמוד בה – קבלתם עליכם לקיימה, רש"י), אכתי בפחזותייכו קיימיתו, ברישא איבעיא לכו למשמע, אי מציתו קבליתו ואי לא – לא קבליתו. אמר לי', אנן דסגינן בשלימותא (התהלכנו עמו בתום לב, כדרך העושים מאהבה וסמכנו עליו שלא יטעננו בדבר שלא נוכל לעמוד בו, רש"י) כתיב בן (משלי יא, ג) תומת ישרים תנחם וכו'. אשר זהו היפך וכיטול הענין דתקרוכת עכו"ם שאינה בטילה לעולם, כ"א אדרבא נעשה קודם לנשמע לקיים כל מה שכתוב בתורה ודברי חכמינו ז"ל.

ויהי רצון מהשי"ת שנזכה כולנו לקבל את התורה בשמחה, ומתוך מנוחת הנפש ומנוחת הגוף, ולאפשה לה בכריאות הנכונה ובשפע ברכה והצלחה לכל אחד ואחת מישראל בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר.

**יצחק בלאאמו"ר הרה"ג והרה"ח
הרב חיים ז"ל רייטפארט**

בעזה"י

קונטרס
בדין הפיאות הנכריות (שייטלע"ך)
המגיעות ממדינת הודו
— חלק שני —

מאת

הרב יצחק רייטפארט

בלאאמו"ר הרה"ג הרה"ח הרב חיים ז"ל

בעל מחבר ספרי בדבר מלך על הרמב"ם (ח' חלקים),
תורת יצחק על הש"ס (ב' חלקים), ספר דרוש והלכה, ועוד

ג' תמוז ה'תשס"ד

ברוקלין, ניו-יארק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים וארבע לבריאה

סדר ועימוד ע"י • TYPESETTING AND LAYOUT BY
Tzvi H. NOTIK (718) 773-4552 / 363-0045

לקראת חג השבועות השתא נתפרסם בעולם התורה הפסק-דין שלי בצירוף תשובה בביאור הטעמים והנימוקים להתיר, אף לכתחילה, ללבוש את הפיאות הנכריות (שייטלע"ך) המגיעות ממדינת הודו, כיון שאין לפיאות הנ"ל דין תקרובת עכו"ם, ולכן אין בלבישתן שום חשש הנאה מתקרובת עכו"ם ח"ו.

והנה הגיעו לידי כו"כ שאלות מרבנים היושבים על מדין ומתלמידי חכמים, ובפרט מאברכי הכולל שלי שיחיו (כולל המצויינים בבארא פארק) – לכן אמרתי לברר קצת יותר את הענין הנ"ל, אף שהזמן קצר והמלאכה מרובה. וזה החלי:

– א –

הנה כתבתי בקונטרס הנ"ל דלפי דעת הש"ך (יו"ד ריש הל' יין נסך סימן קכ"ג ס"ק ב') והב"ח (שם ד"ה ומ"ש ע"ש הרא"ש) והרמ"א (שם), דעפ"י הגמ' דחולין דף י"ג ריש ע"ב דעכו"ם שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודת כוכבים הן, אלא מנהג אבותיהן בידיהן, א"כ מה שמנסכים יין לעבודת כוכבים אין קרוי ניסוך, כיון דקרינן בהו שאין יודעין בטיב עבודת כוכבים ומשמשי' – הנה כמו"כ הוא בנדו"ד לענין גילוח השערות וכו'. ונשאלתי על זה, והרי הש"ך שם כתב בסוף דבריו (בשם הב"ח) דמה"ט נמי אין רגילין לנסך לעכו"ם, כלומר אין רגילין לנסך תמיד אלא לפעמים, ובנדו"ד הרי רגילין לגלח.

והנה הביאור בזה כך הוא. דהנה באמת דברי הב"ח והש"ך יש בהם חידוש גדול. דהרי הגמ' אמרה סתמא דעכו"ם שבחול"ל לאו עובדי עבודת כוכבים הם. וכן הרמ"א שם כתב סתמא, דבזמן הזה,

שאינו שכיח שהאומות מנסכים לעבודת כוכבים, י"א דמגע עובדי כוכבים בייך שלנו אינו אוסר בהנאה וכו', ועייך ג"כ ברמ"א שם סימן קל"ב סוף סעיף א' שכתב, וז"ל: אבל בזמן הזה כל מגע שלהם אינו אוסר רק בשתי'. אלא דהב"ח והש"ך כתבו חידוש, שאפילו כשהעכו"ם עושה מעשה ניסוך לעכו"ם ורואה להדי' שהוא עובד כוכבים, דהוא הוא ניסוך שאסרה תורה, אעפ"כ אמרינן דאין כוונתו בכך, והראי' לזה, מדאין רגילין לנסך תמיד, בכל צרה שיש לו (ואם כן אין לך בו אלא חידוש, דענין העדר הרגילות מהני רק להוציא מידי עכו"ם גם מעשה ניסוך ממש). אבל במעשה המגע דהייך הרי לא נראה שהוא עובד כוכבים, דכל העולם נוגעים בייך, אלא שבאם כוונתו לעבוד בכך אז אמרינן דמנהג אבותיהן בידיהן, ואיך צריך להטעם דאין רגילין לנסך לעכו"ם תמיד. וכיון שכן, גם אנו נאמר דמעשה הגילוח, דאין בו מצד עצמו מעשה של עבודת כוכבים (דאין עכשיו ע"ז של כמוש בחוקותיהן, וכנ"ל), אמרינן בו מנהג אבותיהם בידיהם, ואיך לאסור בהנאה, דלא גרע הגילוח ממגע עכו"ם בייך. כך נראה לפענ"ד.

- ב -

עוד נשאלתי מהרבה תלמידי חכמים, מהו זה שכתבתי בקונטרסי הנ"ל אות ב' ד"ה אבל שיטת הרמ"א ביו"ד הל' יין נסך סימן קל"ד סעיף ב' דחד בתרי בטיל, דהשואלים מעולם לא שמעו דייך נסך וע"ז בטלין. והוא מחמת חסרון ידיעה.

אמנם האמת כן היא, דהרי מתני' מפורשת היא בע"ז דף ע"ד ריש ע"א: אלו אסורין ואוסרין בכל שהו (כל מקום שנתערבו שם אפי' אחד באלף לא בטיל ואוסרין את כולן, רש"י): יין נסך (חבית באלף חביות, רש"י) ועבודת כוכבים (צורה שעבדוה ונתערבה באלף צורות שאינן עבודת כוכבים, רש"י) ועורות לבובין (תקרובת) (דהו נמי איסורי הנאה כדאמרן באין מעמידין (לעיל דף כ"ט ע"ב), רש"י) וכו', והוא מדין חומר דע"ז, ואין חילוק בין חביות גדולות או קטנות, וכן נפסק בשו"ע יו"ד הל' עכו"ם סימן ק"מ דעבודת כוכבים ומשמשי' ותקרובתה אוסרים בכל שהוא, שאם נתערב אחד מהם אפילו באלף כולן אסורות. וכן בנוגע לייך נסך בהל' יין נסך סימן קל"ד סעיף א': יין שנתנסך לעבודת כוכבים שנתערב בייך של היתר, אוסר בהנאה בכל

שהוא, ובסעיף ב' שם: וכן אם נתערבה חבית של יין נסך בין החביות, הכל אסורים בשתיי וכו'. והוא פסק הרמב"ם בפ"ז מהל' ע"ז ה"ט. ועיין בביאור הגר"א שם ס"ק ח' ובחזו"א הל' עכו"ם סימן נ"ו ס"ק י"ד.

אבל הרמ"א בהגהה בסימן קל"ד סעיף ב' ס"ל דחד בתרי בטיל, והוא דמחלק בין לח ליבש, דבלח לא בטל וביבש בטל אם אינו דבר חשוב. וזהו שמחלק הרמ"א בין חביות גדולות שאינן בטילות מפני שהן חשובות לבין חביות קטנות שאינן חשובות ולכן חד בתרי בטיל. ועל זה כתב הש"ך שם ס"ק י"א דיען נסך לכולי עלמא אינו בטל, ועל זה כתב הרשב"א בתורת הבית בית התערובות שער ראשון ע' י"ז (הובא ג"כ בכרתי ופלתי דלהלן), וז"ל: הא דיש הבדל בין לח ליבש ה"מ בדבר שהם בנ"ט, אבל בעולה ותרומה כי היכי דבלח אוסר יותר מס' אף ביבש אוסר יותר מס', דמ"ש לח ומ"ש יבש הא לא תליא בנ"ט כלל. ועיין בפרי חדש לשו"ע יו"ד הל' תערובות סימן ק"י סעיף ד' דהקשה דהרי כבר סתם הרמ"א כדיעה ראשונה בשו"ע או"ח הל' פסח סימן תמ"ז סעיף ט' דחמץ יבש ביבש לא אמרינן חד בתרי בטיל, ואילו ביען נסך כתב שבטל. ועיין בכרתי ופלתי בסי' ק"י ס"ק ב' שפלפל בזה. ועיין בשו"ת אבני מלואים בסי' א' דמיישב שיטת הרמ"א דיען נסך וע"ז בטל יבש ביבש, משא"כ חמץ דאינו בטל, עיי"ש בד"ה לפ"ז שמחדש דבר חדש והוא דבע"ז לח בלח גופי' אינו במשהו אלא כי נפיל היתירא לגו איסורא, וזה לא שייך ביבש ביבש, עיי"ש.

וא"כ בשערות ע"ז כי נתערבו בשאר שערות להרמ"א בטלים דדבר יבש ואינו חשוב בטל, וזוהי כוונתי במ"ש בקונטרס הנ"ל שם בשורה הראשונה. וקצתתי במקום שהי' לי להאריך.

ותו יש להוסיף, דהנה אהא דאיתא בשו"ע או"ח הל' בית הכנסת סימן קנ"ו ויזהר מלהשתתף עם הכותים, שמא יתחייב לו שבועה ועובר משום לא ישמע על פיך, כתב על זה הרמ"א בהג"ה: ויש מקילין בעשיית שותפות עם העכו"ם בזמן הזה, משום שאין העכו"ם בזמן הזה נשבעים בע"א, ואע"ג דמזכירין הע"ז, מ"מ כוונתם לעושה שמים וארץ אלא שמשתפים שם שמים ודבר אחר, ולא מצינו שיש בזה משום ולפני

עור לא תתן מכשול דהרי אינם מוזהרין על השיתוף, עכ"ל, עיי"ש. ומציין שם לר"ן ספ"ק דע"ז, ורבינו ירוחם נתיב י"ז ח"ה, ותוס' ריש פ"ק דבכורות (דף ב' ע"ב ד"ה שמא בשם הר"י. וכן פסקו התוס' והרא"ש בסנהדרין דף ס"ג ע"ב ד"ה אסור).

ויש להוכיח כן מהא דאמר לו אלישע לנעמן לך לשלום, ש"מ דבן נח אינו מצווה על השיתוף, כמו שהוכיח הש"ס לענין אי בן נח מצווה על קידוש השם בסנהדרין דף ס"ד ע"ב ואילך. והרי נעמן גר תושב הי' כדאיתא בגיטין דף נ"ז, ופירש"י שם שקיבל עליו שלא לעבוד ע"ז, ובש"ס אמרינן בן נח שקיבל עליו, ולא אמרינן דבני נח מוזהרים על השיתוף. ועיין ברמב"ם פי"ד מהל' איסורי ביאה ה"ב שכתב: ומודיעין אותו (את הגר) עיקרי הדת שהוא ייחוד השם ואיסור עכו"ם וכו', וזהו החיוב בגר דזהו בכלל הגירות.

ועלה בלבי להסתפק אי חל שם תקרובת בשיתוף, כיון שמודה באלקי השמים אף שעובד את האליל. ומצאתי בשו"ת ושב הכהן מהגאון רבי רפאל הכהן מאה"ו בתשובה ל"ח שהאריך שם אי עכו"ם מצווה על השיתוף, וכ' שם: ועוד לפענ"ד נראה בפשיטות אם הקריב לע"ז בשיתוף דאסור משום תקרובת ע"ז, ועיין ביומא דף ס"ו ע"ב. וקצת ראוי לדבר משנים אוחזין בסכין ושוחטין ואחד נתכוין לע"ז שחיטתו פסולה, חולין דף מ' רע"א. עכת"ד.

ולפענ"ד אין משם ראוי, דשם השותפות היא בכמות, וכאן השותפות היא באיכות. ותו, והוא העיקר, דכאן העכו"ם אינו מצווה על השיתוף, וא"כ כיון שאינו מצווה, מי אומר שנעשה תקרובת כיון שלגבי העכו"ם אינו אסור, ולמה יאסר לגבי ישראל. ועיין בפ"א מהל' מאכלות אסורות ה"ז שכתב שם, וז"ל: גר תושב, והוא שיקבל עליו שבע מצוות כמו שביארנו, יינו אסור בשתיי' ומותר בהניי' כו'. וכן כל עכו"ם שאינו עובד עכו"ם, כגון אלו הישמעאלים, יינן אסור בשתיי' ומותר בהניי' וכו'. ועיין בש"ך יו"ד הל' יין נסך סימן קכ"ד ס"ק י"ב וסימן קכ"ט ס"ק כ"ה דכן הוא בזמן הזה.

והנה כפי ששמעתי אודות הנכרים בנידון דידן, יש מהם שאומרים שהם מודים באלקי השמים, אלא שהם אומרים שזה האליל יש לו כח מאלקי השמים, וא"כ הרי הם עובדים ע"ז בשיתוף, וכיון שאינם

מצווים על השיתוף הרי זה כמו שכתב הש"ך שם בזמן הזה הם דומין לישמעאלים דתקרובת שלהם אינו אסור בהנאה. ועוד יותר יש להסתפק, דכיון שלא חל שם תקרובת בשיתוף, כיון שאינו מצווה, לכל היותר אסור רק באכילה ולא בהנאה.

– ד –

והמשך התשובה כך היא, להיות ששמעתי שאמרו שעל הנשים להסיר את הפיאות הנכריות המגיעות ממדינת הודו מעל ראשן ולבערם ולשרפם ולאבדם (ויש שהסירו בעל כרחם את הפיאות הנ"ל מעל ראשם ושרפו אותם, ועי"ז נגרמה מחלוקת בכמה בתים), והם תכשיטי האשה וממונה (אפילו מה שנתן לה בעלה, דאין הבעל יכול למוכרן, כמבואר בשו"ע אהע"ז הל' כתובות סימן צ' סעיף ט"ו), לכן כתבתי דלפי הרמ"א והש"ך אין צריך להסירן ובודאי שאין צריך לשרפן ולאבד ממונה, דלא גרע ממגע עכו"ם.

ותו, דהוא הפסד מרובה, דישנן נשים כאלה שאין להן אלא פיא נכרית (שייטע"ל) כזה, ואין להן מה ללבוש, ולהמוכרים הוא הפסד גדול מאוד, לכן כתבתי שיש לסמוך בזה על השמלה חדשה סימן ד' שכתב שם, וז"ל: נ"ל דישראל ששחט בהמת חבירו לע"ז דיש להחמיר באכילה ולהתיר בהנאה בהפסד מרובה, וכתב על זה התבואות שור שם (בסוף ס"ק י"ז), וז"ל: וכן נ"ל לדינא להקל בזמן הזה בהנאה בהפסד מרובה, דהא מקלינן בכמה קולות לענין ע"ז ויין נסך כמבואר בהלכותיהן מטעם גוים בזמן הזה לאו עע"ז הן, ובפר"ח משמע שדעתו נוטה להקל אף באכילה, ואין להקל במקום שהקדמונים לא הכריעו, גם דעת רש"ל להחמיר, ודיינו אם נקיל בהנאה בזמן הזה, עכ"ל. הרי דדעת הפר"ח להתיר אפילו באכילה. וכש"כ בנדו"ד שאינו דבר דאכילה והוא הפסד מרובה, שהרי האיסור הוא על כל ישראל יחד, לכן הפיאות מותרות בהנאה, ולא לאבד ממון ישראל ולא לבייש את הנשים על ידי שנכריח אותן ללבוש פיאות נכריות העשויות משער סינטטי וכיו"ב, והרי כחו של התבו"ש גדול, ומה צריך עוד.

- ה -

והנה עוד חילקתי שם בקונטרס את מאמיניהם לשלש כיתות כדי להוכיח דאין כאן תקרובת עכו"ם מעיקרא: כת הראשונה, והיא העיקר (וקיבלתי על זה עוד הפעם עדות), דענין גילוח השערות שלהם הוא כדי לטהר את עצמם כדי שיוכלו להכנס לפנים, להאליל. והוא דעת כל המביני מדע באמונתם. כת השני, שהיות שבית הע"ז שלהם לוח הרבה ממון בריבית וצריכים להחזיר החוב, לכן מאמיניהם נותנים להם השערות שלהם על מנת שימכרוהו ובדמיו להחזיר החוב. כת השלישית, שגילוח השערות הוא כדי לבטל את עצמם, דמפני שאירע להם איזה דבר, לכן הם נותנים את כוחם ויופיים לאלילם, ואינו שייך כלל לנתינת השערות להקטיר. וכמו שנתבאר בתשובה בארוכה, דמה שהם מגלחים את עצמם הוא כדי לבטל את עצמם להאליל להכרת טובה, וכנ"ל שם.

עוד נשאלתי מהו ענינה של כלי ההינד"ו, האם אינה תקרובת. ברם (א) כבר נתבאר דבכדי שיהא חל שם תקרובת צריך לפי פסק השו"ע כעין זריקה (כעין הקטרה), ואין הקטרה בשערות, כמו שנתבאר בקונטרס הנ"ל (אות ג'), והוי כמו כסות וכלים שאינם בכלל תקרובת (כמו שכתבו הבבלי (ע"ז דף נ"א) והירושלמי (ע"ז פ"ד ה"ב) והרמב"ם בהל' ע"ז פ"ז הל' ט"ז), (ב) כלי ההינד"ו אינה רואה את האליל, ולא מניחים את כלי ההינד"ו לפני, (ג) אין דרכו של האליל בעבודה כזו, וכמו שנתבאר, ועוד ועוד. ושאלתי מהכומרים מה ענינו של כלי זה? ואמרו לי שזהו כלי של מזל (superstition), דהרי לפי אמונתם השערות הם טמאים וצריך להסירם ואינם מניחים אותם בכלי קדו"ש, אלא שהוא כלי של מזל.

והנה נשאלתי עוד, מהו זה שמניחים רגל על רגל ויד כנגד הלב בשעה שמגלחים? התשובה: זהו שהמתגלח מבטל את עצמו, ואינו שייך לתקרובת, וכששואלים אותו מה מעשהו, הוא עונה "פוזשא". ושאלתי מיהודי בעל תשובה (שלפני שחזר בתשובה הי' כמה שנים בהודו ועבד רח"ל לאותו האליל) אותו אודות גזיזת השערות מה טיבה, נמא פירוש מענה זה, וענה לי שזו עבודתה. והוא כנ"ל דעל ידי גזיזת השערות האדם מבטל את עצמו.

ביאור הדבר, דהנה הגע בעצמך באיזה זמן הוא מבטל את עצמו, בשעת הגילוח או לאחר הגילוח, הוי אומר בשעת הגילוח, דאז נותן הכח והיופי שלו להאליל תמורת מה שאירע לו, או שע"ז יתן להם מה שברצונם, ברם אחר שנתגלח אין שום ביטול, דהרי השערות משליכין אותן לאשפה או מוסרין אותן לעשות סחורה בשביל העכו"ם (ברם אין שום נתינה לתקרובת, דאין מקטירין השערות).

וזהו מ"ש בספר המצוות להרמב"ם מצוה ל"ת ו', וז"ל: שהזהירנו מעבוד עבודה זרה כו', אבל בתנאי שתהי' העבודה כדרכה, רוצה לומר שיעבוד אותה במה שהוא דרך אותו הנעבד שיעבד בו, כמו שיפעור עצמו לפעור או יזרוק אבן למרקוליס כו'. ולכן מי שיזרוק אבן לפעור או יפעור למרקוליס אין זה חייב כי אין זה דרך עבודתה כו'. ושם (סנהדרין דף ס"ד ע"ב) אמרו שלש כריתות לעבודה זרה, אחת כדרכה ואחת שלא כדרכה ואחת למולך, רוצה לומר כי מי שיעבוד אי זה עבודה זרה שיהי' באחת מן העבודות הנה הוא חייב כרת, ובתנאי שיעבוד אותה כדרכה, כלומר בדבר שדרכה שתעבד בו, כמו פוער לפעור וזורק אבן למרקוליס ומעביר שערו לכמוש וכו', עכ"ל. והרי כל השלשה אינם תקרובת אלא לעובד ע"ז, דהרי לא כתב הרמב"ם גזיזת שער או קציצת שער אלא להעביר שערו מן האדם ("מעביר שערו לכמוש וכו'"), וכמו מרקוליס דאינה תקרובת, כמבואר בגמ' דע"ז דף נ' ע"א וע"ב וברמב"ם הל' ע"ז פ"ח הי"ב.

והנה בהלכות תקרובת כתב הרמב"ם להלן במצות ל"ת קצ"ד, דתקרובת ע"ז הוא רק זבח או כעין זבח, שכתב שם, וז"ל: הזהירנו מלשתות יין נסך כו', (ומקורו מהא ד) אמרו בע"ז (דף כ"ט ע"ב) אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם, מה זבח אסור אף יין אסור וכו', עכ"ל, וגזיזת שער חשוב להעביר שער ואינו שייך לזריקה המשתברת, וכנ"ל אות ג' טעם א', דענינם הוא רק להעביר שער ולא שייך לזבח, שאינו מידי דאכילה ואינו מידי דהקרבה. ולא שייך לספת לה צואה או שניסך לפני' עביט של מי רגלים, דהתם מה שמאכילה הרי זה מעשה דתקרובת, אלא שצריך שיהא כעין פנים, ועל זה אמרה הגמ' דע"ז דף נ' סע"ב ואילך: איתבי', ספת לה צואה או שנסך לפני' עביט של מימי רגלים, בשלמא עביט של מימי רגלים איכא זריקה משתברת, אלא צואה מאי זריקה משתברת איכא, ומשני: בצואה לחה. אבל בשער

אין רצונה בגוף השערות, אלא אדרבה להעביר השער.

(ותו) אני אומר, דבנדו"ד לא רק שאינו תקרובת, אלא אפילו עובד ע"ז אין כאן בהעברת שער כע"ז דכמוש, דלא מצינו עכשיו ע"ז דכמוש בחוקותיהן דע"ז, וכנ"ל בשם הרשב"א, כך שמעתי, וכמו שאמר כומר אחד דאם הי' מתגלח לשם ע"ז היו השערות "קדושים" והי' מאבדם בים, ולא הי' מוכרם, דהעברת שער הוא כשהוא במעמד ע"ז, כמו פוער לפעור וזורק אבן למרקוליס ומעביר שערו לכמוש. והרי במקום שמתגלחין אין שם שום צלם, וא"כ אין זה עובד ע"ז. ואינו דומה לשחיטת עכו"ם דאפילו שלא לפני ע"ז נעשה תקרובת, דכל שאומר ומחשב לע"ז הרי זה תקרובת, דשם ע"ז יש בעולם ושחיטה היא עבודה במקדש, ולכן נאסרה בהמה, אבל ע"ז של פעור אין זו מציאות, אלא שהוא פועל את המציאות בזה שעובדה, שלכן צריך לפני', וכל שכן שבר מקל דצריך לפני', דהוי רק תולדה).

ואין להקשות מהא דאיתא במתני' דע"ז דף נ"א ע"ב מצא בראשו (של מרקוליס, רש"י) מעות כסות או כלים הרי אלו מותרין (שאינן של נוי, רש"י). פרכילי ענבים ועטרות של שבלים ויינות ושמנים וסלתות, וכל דבר שכיוצא בו קרב ע"ג המזבח אסור, ופריך בגמ' שם ע"א: בשלמא יינות שמנים וסלתות איכא כעין פנים ואיכא כעין זריקה משתברת, אלא פרכילי ענבים ועטרות של שבלים, לא כעין פנים איכא ולא כעין זריקה משתברת איכא. ומשני: אמר רבא אמר עולא, כגון שבצרן מתחלה לכך. וביארנו שם בקונטרס הנ"ל באות ד' דזהו מדין ביכורים, כמבואר בספר המאירי ושאר ראשונים, וא"כ יש לו חשיבות בפני עצמו והוי כמו שחיטה.

ותו, דאפילו לשיטת רש"י (בע"ז שם) דלא פירש שהיו ביכורים (שפירש שם שבצרן מתחלה – לצורך עבודת כוכבים, ובבבבירותן עבדה לעבודת כוכבים, דהוי כשבר מקל לפני' דדמי לזביחה), ברם אח"כ נתן על ראשה של ע"ז ושוב אמרינן דהבצירה חשובה כלפני', דהבצירה וההנחה היא מעשה אחת, משא"כ כשאינו מניחם לפני האליל, וכנ"ל בקונטרס הנ"ל, דאז אין זה תקרובת.

עוד שמעתי, שבספר "עבודת עבודה" כתב דאם פירש לע"ז, אין צריך שיהי' לפני'. והנה הן אמנם שכן כתב שם ה"עבודת עבודה" כדי

_____ **בדין הפיאאות הנכריות המגיעות מהודו – ח"ב / יא**

לתרץ מה שהוקשה לו דהרי בבצרן לא הי' לפני', ולכן כתב דכל שלא בפני' אינו חייב בסתמא, אבל אם פירש דהוי לעבודתה, אף בסתמא חייב, וא"כ שוב י"ל דמיירי כאן שלא בפני' רק שבצרן מתחילה בפירוש לכך, ולזה חייב בכל הענין. ברם הרי ברמב"ם ובשו"ע ובשאר ראשונים לא מבואר כך, שיש חילוק בין אמירה למחשבה, אלא מפני שהוא דומה לביכורים (כמ"ש המאירי) או שאר הטעמים, כמ"ש בקונטרס הנ"ל אות ד', עיי"ש.

ותו, דהרי נסתפקו התוס' (בזבחים דף ב' ע"א סוף ד"ה כל הזבחים וכו') ובבב"מ דף מ"ג סע"ב ברש"י ובתוס' ד"ה החושב לשלוח יד ובתוס' פסחים דף ס"ג ע"א ד"ה רבי מאיר סבר ובחולין דף ל"ט ע"א ד"ה אלא) אי בכל מקום שכתוב מחשבה הכוונה דיבור (או מחשבה). ועיין בגליון הש"ס ובשיטה מקובצת זבחים שם. וא"כ לשיטת רש"י (במנחות שם) דבכל מקום הוא דיבור, א"כ גם בשבר מקל הי' בדיבור ואעפ"כ צריך בפני'. ועיין בתבו"ש סימן ד' ס"ק ד'.

(ולפענ"ד אין צריך להתחשב אלא עם השו"ע, ולא להחמיר לכל ישראל בגזירה שאין רוב הציבור יכולים לעמוד בה מאיזו דעת יחיד בפירוש הגמ' וכו'), ובפרט להסיר את הפיאאות הנכריות שכבר לבשו ולאבדם, וזה פלא).

והביאור בזה הוא, דמה שצריך שיהי' לפני', הוא מפני שעבודתה אינה מציאות אלא שטות, ואין לה שום חשיבות, ברם כשעושה עבודתה לפני' פועל עי"ז שעבודתה תהא חשובה למציאות, משא"כ שחיטה היא חשיבות לעצמה, דהתורה חשבה למציאות חשובה בקרבנות, וכשהוא חשב לע"ז נעשה תקרובת, נכון ופשוט כנ"ל.

ותו שמעתי אומרים דכל הבית הוי בית ע"ז וממילא זה חשוב לפני'. ברם זה אינו, דאינו מספיק שיהי' בית ע"ז, אלא צריך בית התקרובת, והוא כדאיתא בע"ז דף נ"א ע"ב: אמר רב אסי בר חייא, כל שהוא לפני' מן הקלקלין (מחיצה היא פרוסה לפני עבודת כוכבים, וקלקלין הוא כינוי של קלעים, רש"י) אפי' מים ומלח אסור (ופירש"י: אפי' מים ומלח דלא לנוי הוא, כיון דכעין פנים נינהו הוה תקרובת), חוץ

לקלקלין (לאו משום תקרובת איתי', רש"י) – דבר של נוי אסור, שאינו של נוי מותר. א"ר יוסי בר חנינא, נקטינן אין קלקלין לא לפעור ולא למרקוליס וכו'. ועיין בר"ן שם (דף כ"ג ע"ב מדפי הרי"ף) שכ' וז"ל: חוץ לקלקלון ליכא למיחש לתקרובת, שאין מקריבין חוצה לו. הלכך כל דבר של נוי אסור משום נוי עכו"ם עד שיבטלנו, דבר שאינו של נוי מותר לגמרי, עכ"ל, וכן כתב הריטב"א וז"ל: ואשמעינן נמי דאע"ג דלא ידעינן אם נתן שם לנוי או לתקרובת, כיון שהוא לפנים מן הקלקלון שדרך לזבל שם תקרובת ע"ז תולין לחומרא שלתקרובת הונחו שם ואסורין, אבל כשהוא חוץ מן הקלקלין שאין דרך לעשות שם תקרובת, דבר של נוי אסור מדין נוי, ודבר שאינו של נוי מותר, עכ"ל, עיי"ש.

הרי מבואר דחוץ לקלקלין לאו למימר שהוא בחצר או בבית אחר אינו חל על זה שם תקרובת, דבכדי שיהא תקרובת צריך שיהא מקום שמקריבין ומקטירין בו, וכמו שכתב הטור יו"ד הל' עכו"ם סימן קל"ט: כל דבר שכיוצא בו קרב לפנים, אם מוצאין אותו בפני אליל או שמוצא אותו לפנים מהמחיצה הפרוסה לפני' אסור, שאנו תולין שעשה ממנו תקרובת. והרי כאן זה ודאי מקום שאינו מקום תקרובת, דהרי מי שרוצה להקטיר להאליל הולך למקום האליל ואינו מקטיר במקום הגילוח, הרי במקום שמתגלחין שם אינו מקום תקרובת וממילא אינו חל על השערות שגוזזין ומניחין שם דין תקרובת.

והביאור בזה הוא, דכדי שיהא חל שם תקרובת אינו מספיק שהוא בבית הע"ז ולא בחוץ, אלא צריך שיהא במקום התקרובת כדי שיהא חל עליו שם תקרובת, ואם מקטירין במקום אחר, שוב אינו חל שם תקרובת על החפצא ולא מהני שהוא בית הע"ז, ודו"ק.

ומפורש כן בירושלמי פ"ב סוף ה"ג דע"ז, דאיתא שם: ובשר הנכנס לעבודה זרה מותר. ר' בא ר' חיייה בשם ר' יוחנן אמר להוציא מדברי רבי ליעזר, שר' ליעזר אומר מחשבת נכרי לעבודה זרה והיוצא אסור (דאמר בפ"ב דחולין סתם מחשבת נכרי לע"ז, והכא קתני בשר של שחיטת נכרי מותר בהנאה דלא כר"א, פני משה). רבי אבינא בשם רב ירמי' בשהכניסו לפנים מן הקנקלין (חדר הפנימי שעושין בו תקרובות לע"ז, פנ"מ), אבל אם לא הכניסו לפנים מן הקנקלין אף היוצא מותר. בעבודה זרה שיש לה קינקלין (הוא דאמרו דוקא שהכניס הבשר לפנים,

בדין הפיאות הנכריות המגיעות מהודו – ח"ב / יג

פנ"מ), אבל בעבודה זרה שאין לה קינקלין כל הבית ידון לשם קינקלין (אבל באין לה חדר פנימי מיוחד לזה כל הבית נחשב כקנקילון ואסור, פנ"מ). הרי מפורש בירושלמי דכשיש בבית הע"ז כמה חדרים, רק החדר הפנימי שעושין בו תקרובת לע"ז שם חל חלות תקרובת, רק ע"ז שאין לה חדר פנימי אז דוקא חל על כל הבית חלות תקרובת. וכיון שכן בנדו"ד שהע"ז היא בקומה התחתונה וכמה חדרים, א"כ במקום התגלחת אינו מקום התקרובת, וכמו שכתב הירושלמי.

ותו איתא בירושלמי פ"ד דע"ז ה"ב (אהא דאיתא במשנה הנ"ל פרכילי ענבים וכו'): א"ר יונתן, לא סוף דבר עטרות שיבולים (דהכי הוי כעין פנים, שמצינו שהיו באין במקדש לביכורים, פנ"מ), אלא אפילו עטרות של וורד (דלא הוי כעין פנים, אפילו הכי הואיל ודרך נוי הן אסורין, פנ"מ). אמר רבי יוסי, לא סוף דבר מרקוליס ובראשו מעות (שמותרין הן, פנ"מ), אלא אפילו ע"ז שאין לה קנקלין (דאמרינן לעיל ע"ז שאין לה קנקלין כל הבית ידון לשם קנקלין, דחוץ כפנים דמי, ומהו דתימא דבכה"ג אפילו דבר[ים] שאינן של נוי אסורין, קמ"ל דאפ"ה אם) מצא בתוכה (דבר שאינו של נוי, וכגון) כסות או כלים הרי אלו מותרין (דלא אמרינן כל הבית ידון לשם קנקלין אלא במידי דתקרובת, הואיל ואין לה קנקלין חוץ כפנים דמיא, פנ"מ).

הרי מפורש מהירושלמי דכשישנם כמה חדרים אמרינן דכל שאינו בית של תקרובת אינו נאסר בשם תקרובת. וכיון שכן, הרי הכא, בגזיזת השער, כיון שאינו בחדר שמקטירין אלא בקומה אחרת, וגם אינו דבר שמקטירין, אינו חל על זה שם תקרובת, וכמו כסות וכלים, ופשוט.

– ז –

והנה הבאנו לעיל (בהקונטרס אות ג') מה דאיתא בשו"ע, דבכדי שיהא נחשב תקרובת צריך שיהיו שלשה דברים: א' לפני', ב' כעין פנים, ג' דרכה בכך. והנה הר"ן במס' ע"ז דף נ' סע"ב (דף כ"ג ע"א מדפי הרי"ף ד"ה גרסינן) מביא שיש מחלוקת הפוסקים אם הוא בפנים, אי צריך שיהא כדרכה, עיי"ש. ברם הא ודאי דזה שהוא לפני' אינו מספיק, דצריך שיהא כעין זריקה, והראי' ממרקוליס, דהנה "תקרובת" הוא שם המושאל משם "קרבן" (ראה פרש"י עה"פ (נחמי' י, לה) קרבן

העצים – תקרובת של עצי המערכה למזבח), שנעשה לריח ניחוח, להנאה, וכמו"כ הוא בעכו"ם שנעשה להנאת העכו"ם.

והנה הרא"ש במס' ע"ז דף נ"א ע"א (פ"ד סי' א') הביא את דרשת הגמ' שם דלא אסרה תורה אלא כעין פנים, וכתב, וז"ל: פירש רשב"ם בשם רש"י כעין זביחה דפנים, והוא הדין לכל שאר תקרובת דמזבח, כגון קטור ונסוך. וכל העולין על המזבח כיוצא בהן מיקור תקרובת עבודת כוכבים לענין שלא יכולים ליבטל כו'. וככרות ששולחין דורון לישראל מותרין, שאין מקריבין לפני עבודת כוכבים אלא חוק לכוזרים הן. אבל אם היו מקריבים אותן לעבודת כוכבים, כעין פנים קרינא בי', דדמיא למנחת מאפה תנור. ואע"ג דליכא זריקה המשתברת וגם לא הקטירו ממנו כלום אלא נתנו לפני עבודת כוכבים לתקרובת, מקרי זבחי מתים, אפי' לא שייך בה זריקה המשתברת, כיון שכיוצא בו מקריבים בפנים, כגון יינות שמנים וסלתות ומנחה ומאפה תנור ומים ומלח ונתנוה לפני עבודת כוכבים לתקרובת מיתסר, כדאמר לעיל (דף כ"ט ע"ב) בשר היוצא אסור מפני שהוא כזבחי מתים, אלמא מפני שהכניסוהו ונתנוהו לפני עבודת כוכבים וחזר והוציאו נקרא זבחי מתים. דאי משום דאמרינן כיון שהכניסו שחטן מתחילה לעבודת כוכבים, א"כ גם הנכנס יהא אסור. והא דבעינן זריקה המשתברת היינו בדבר שאין מקריבין ממנו בפנים, כגון שבירת מקל וכו'. עכ"ל.

ואין להוכיח מזה דבמקום שהוא לפני' אין צריך כעין פנים, דהא מבואר שם ברא"ש דהוא דוקא בדבר אכילה שמכניסים לפני', כהגמ' דע"ז דף כ"ט ע"ב היוצא אסור מפני שהוא כזבחי מתים, וכתב על זה הרא"ש: אלמא מפני שהכניסוהו ונתנוהו לפני עבודת כוכבים וחזר והוציאו נקרא זבחי מתים, דאי משום דאמרינן כיון שהכניסו שחטן מתחילה לעבודת כוכבים, א"כ גם הנכנס יהא אסור. ועל זה הקשה הרא"ש ופירש דהא דבעינן זריקה המשתברת, היינו בדבר שאין מקריבין ממנו בפנים, כגון שבירת מקל. והיינו דהרא"ש הוכיח בדבר שמניחים לפני' אין צריך כעין עבודה ונאסר מדין תקרובת עכו"ם (כשיטת רש"י בע"ז דף נ' סע"א ד"ה כעין פנים, ולא כשיטת התוס' שם סד"ה בעינן כעין פנים בשם ר"י). ברם בדבר שאין מניחין לפני האליל צריך כעין זביחה או כעין זריקה המשתברת. וכן כתב הטור ביו"ד הל' עכו"ם סימן קל"ט אות ד', וז"ל: אבל בדבר שאין מקריבין (פי' מניחין)

_____ **בדין הפיאות הנכריות המגיעות מהודו – ח"ב / טו**

ממנו בפנים אינו נאסר, אא"כ עשה ממנו כעין זביחה או כעין זריקה המשתברת והיא דרך לעובדה באותה דבר, עכ"ל, עיי"ש.

אבל השער הרי אין מניחין אותו לפני האליל. ותו, דהרי אינו דבר אכילה והנאה והקטרה, וא"כ צריך עבודה כעין פנים, וכבר כתבתי שלשה טעמים שאינה כעין פנים, וגם אינה כעין זריקה המשתברת, דכאן הגילוח הוא לעברת השער, וכנ"ל.

ואם תמצי לומר שזה חשוב זריקה המשתברת וחשוב ג"כ לפני, ונאמר שיש אחד מיני אלף שכוונתו לגזיזת השערות לשם תקרובת להאליל, הרי מ"מ אין דרכה בכך.

עוד נשאלתי מהו הפירוש "דרכה בכך". הרי מפורש בחידושי הרשב"א בפירוש "דרכה בכך" הוא שישנה בחוקות האליל עבודה כזו. דעין ברשב"א מס' ע"ז דף נ"א ע"ב ד"ה מתני' בא"ד שכתב, וז"ל: ואומר רבינו הרב נ"ר דהיינו טעמא דמתני' דשרי הני אפי' למאן דאמר (לעיל דף נ' ע"א) דאבני מרקוליס אסורין מדין תקרובת ולא בעינן זריקה המשתברת, משום דמעוה וקסות וכלים אינם בכלל תקרובת, ואעפ"י שדרכה בכך, שאינה נקראת תקרובת אלא דבר שאוחזין בחוקי הע"ז שלהן, שהיא חפצה בכך בז ריקתן לפני' או בהעמדתן לפני', כגון אבני המרקוליס שיש בחוקי המרקוליס שהיא חפצה בתקרובת זריקת האבנים. ולפיכך היינו סבורים לומר שאעפ"י שאינן תקרובת המשתברת, יאסר, כיון שיש כאן תקרובת הע"ז מיהא, אבל הכלים והמעוה אינם תקרובת שתהא הע"ז חפצה בגופן של מעוה ושל כלים, אלא שהמעוה הן נדרים ונדבות ליקח מהם צרכי ע"ז, עכ"ל.

וכמו"כ בנדו"ד, דאעפ"י שיש אחד מיני אלף שכוונתו בגזיזת השערות לשם תקרובת לאליל, אעפ"י אין זה נקרא "דרכה בכך". ותו, דאפילו אם נאמר ד"דרכה" של ע"ז תלוי ברובה ככוונת עובדי', ברם בנדו"ד הרי אלו מיעוטה דמיעוטה, ורובא דרובא ואנשי מדע שלהם סוברים דגילוח השער הוא רק כדי ליכנס בטהרה בבית תיפלתם, וממילא אין זה נחשב דרכה של ע"ז בתקרובת הנ"ל.

עוד כתבתי לעיל בקונטרס אות ו' דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן, כדאיתא בזבחים דף מ"ו ע"ב ומ"ז ע"א. ויש לשאול על זה, והרי מבואר בשמלה חדשה אות ה' דאם השוחט ישראל, הבהמה מותרת אפילו באכילה, ואם השוחט נכרי או מומר מותרת בהנאה, וממשיך שם, וז"ל: ומ"מ נ"ל אי עכו"ם או מומר שוחט סתמא בהמה לאחרים, והבעלים חיטבו בה בשעת שחיטה בפני השוחט, יש לאסור בהנאה, דאע"ג דקיי"ל דלא אמרינן סתם מחשבת עכו"ם לע"ז, היכא דהבעלים מחשבים בה בפניו גרע טפי, די"ל דהוא נמי לדעתא דידהו שחט, עכ"ל. וכיון שכן לכאורה צריך לומר דגם בנדו"ד הגוזז את השערות הוא אדעתא דהגוזז והוא חושב לעכו"ם, וא"כ ליאסר בהנאה.

והנה הסוגיא דזה מחשב וזה עובד צ"ב, דהנה מבואר שם דבשלשה ענינים פליגי רבי יוסי עם רבי אלעזר ברבי יוסי, רבי אליעזר ורבי שמעון בן אלעזר בזה מחשב וזה עובד, דר' יוסי ס"ל במשנה שם דף מ"ו ע"ב שאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד (הלכך אי הוה שלא לשמו, אע"ג דבעלים אמרי לשמו לאו מידי הוא, דלאו בדידהו תליא מילתא דכתיב המקריב אותו לא יחשב, רש"י), וכמפורש בחולין דף ל"ח סע"ב דס"ל לר' יוסי דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן, ור"א בר"י ורבי אליעזר ור"ש ב"א ס"ל דזה מחשב וזה עובד הויא מחשבה, והוא בפיגול ובע"ז ובשבת, דהת"ק ס"ל דבכל אלה לא אמרינן דזה מחשב וזה עובד הויא מחשבה, דהפיגול צריך שיהא בעובד, וכן מחשבה לע"ז, וכן בשבת צריך מחשבה של העובד.

והדבר תמוה, והרי אמרינן בגיטין דף כ"ב סע"ב ואילך דהכל כשרין לכתוב את הגט, אפילו חרש שוטה וקטן, והוא שהי' גדול עומד על גביו, וכן עכו"ם וישראל עומד על גביו כשר, וכן בירושלמי פ"א דתרומות (דף א' ע"א), וא"כ איך פסק הרמב"ם בהל' שחיטה פ"ב הכ"ב דישראל ששחט לעכו"ם, אע"פ שהעכו"ם מתכוין לכל מה שירצה, שחיתתו כשרה, שאין חוששין אלא למחשבת הזובח לא למחשבת בעל הבהמה וכו'.

אלא דהביאור בזה כך הוא, דזה מבואר מהגמ' דגיטין דכמו שאפשר לעשות פעולה ע"י שותפות במעשה, כמו כן אפשר לעשות

פעולה באופן שזה עושה גוף הפעולה המעשית וזה המחשבה, וע"י שניהם ייעשה המעשה. וזהו שאמרה הגמ' שקטן וגדול עומד ע"ג או עכו"ם וישראל עומד ע"ג מהני, דע"י שניהם, הכותב והמחשב לשמה, נעשית המעשה. ובמקום אחר הארכתי בזה. אבל בשלשה אלה, דעיקר המחדש (הפועל) את הדבר הוא העובד, ולא בתורת שליחות, דהרי בשלשה אלה הוא פוסל את הקרבן, כגון בפיוגול הרי העובד הוא פוסל את הקרבן, וכן בע"ז השוחט הוא עושה הבהמה למעשה תקרובת, דהוא פוסל את הבהמה וחל חלות שם ע"ז ע"י העובד, דהרי הוא מוציא את הבהמה מכשרותה לשם תקרובת ע"ז, וכן במוציא פחות מכזית הרי צריך שיקרא שם הוצאה, וזה נעשה ע"י העובד, ועל זה צריך מחשבה ביחד עם המעשה שלו, כיון שהוא פועל כל הדבר.

והביאור בזה הוא, דאם הפועל משנה את המציאות למציאות חדשה היפך ממה שהי' מקודם, או צריך שהמעשה יהא ע"י מחשבה, דאז בכחה לשנות את המציאות, דהמעשה ביחד עם המחשבה תשנה את המציאות, ואם לא כן אין לו כח לשנות את המציאות, ומה שמחשבים הבעלים זה אינו מועיל ואינו נותן כח להעובד לשנות את החפץ.

אבל אם הוא שליח על המחשבה ועל המעשה, שברצון הבעלים הוא שיעשה על דעתם, א"כ חשוב כמעשה אחת, מחשבה ומעשה. וכגון בגט, דהשליח אינו מחדש כלום, כי אם גומר את מעשה הגירושין, שהרי הבעל הוא המגרש. וחידש השמלה חדשה, דאם השליח הוא עכו"ם הוא נמי אדעתא דידהו שחט, דהשוחט שחט על דעת הבעלים. וא"כ זה חשוב כמעשה אחת.

אבל בנדו"ד, בגזיזת השערות, המגלח אינו מחדש שום דבר, אלא עושה מעשה הגילוח כרגיל, ואינו בתורת שליח מהמתגלח, אלא שהיוניאן (ועד הפועלים) משלם לו, ולא המתגלח, ואין שום שייכות בין המגלח עם המתגלח (ובפרט שזה תלוי במי שמכניס השערות לתוך כלי ההינד"ו, ואם הוא אחר הגילוח), וא"כ אפילו אם תמצא לומר דזה מחשב וזה עובד אמרינן, מאי מהני מחשבת המתגלח למעשה ההכנסה של אח"כ, ומחשבה להוליק לאו מחשבה היא, כדמשמע בחולין דף ל"ט סע"א ואילך: ומה במקום שמחשבה פוסלת, במוקדשין בארבע

עבודות, אין הכל הולך אלא אחר העובד (ופירש"י: ומה מוקדשין שנפסלין במחשבה בארבע עבודות, שחיטה וקבלה זריקה והולכה, באיזו מאלו שחישב ע"מ לאכול מן הזבח חוץ לזמנו פיגול הוא אין מחשבה הולכת אלא אחר העובד), מקום שאין מחשבה פוסלת, בחולין אלא בשתי עבודות, אינו דין שלא יהא הכל הולך אלא אחר השוחט, ופירש"י: לענין עבודת כוכבים, שאין מחשבה פוסלת בהן בד' עבודות אלא בשנים, בשחיטה ובזריקה, דהני הוא דכתיבן זובח לאלהים יחרם בל אסיך נסכיהם מדם, אבל קבלה והולכה לא כתיב בהו וכו'.

ובאמת הדבר מפורש במגיד משנה לרמב"ם פ"ב מהל' שחיטה הט"ו, דאהא דכתב שם הרמב"ם: השוחט את הבהמה לזרוק דמה לעכו"ם או להקטיר חלבה לעכו"ם הרי זו אסורה וכו', כתב הרב המגיד, וז"ל: וכתבו המפרשים, דוקא בשחשב לזרוק את דמה או להקטיר את חלבה, אבל חשב בשחיטתה לקבל דמה או להוליך דמה לא מיפסלה בהולכה או בקבלה, דהולכה וקבלה לע"ז לאו כלום נינהו וכו', עכ"ל. וכן מבואר בר"ן במתני' וברמב"ן וברשב"א שם, וזה פשוט.

ויש להוסיף עוד בזה, דהרי דין מחשבין מעבודה לעבודה (שבסנהדרין דף ס' סע"ב. וש"נ) הוא דין מחודש, וי"ל שזה נאמר רק באב ולא בתולדה, בשחיטה ולא בשבירת מקל, וכמו"כ לא נאמר דין זה בתגלחת שהוא תולדה דשחיטה כמובן, וכמו שמבואר בגמ' דסנהדרין (דף ס"ב ע"א) ובקונטרס הנ"ל (אות ג'). וכיון שכן אפילו אם בשעת תגלחת חשב על להקטיר לא יהא נחשב תקרובת כמו שאין הלכה זו בהולכה, ודוק והבן זה.

ובאמת מטעם זה דייקתי לכתוב בקונטרס הנ"ל אות ו' דמחשבה להוליך לאו כלום היא, דהשערות האלו מכניסין אותן לכלי ההינד"ו ומוציאין אותן משם, ואין שום הנחה על מזבח האליל ואין מניחין אותן לפני האליל, ואין שום הקטרה בשערות. ויש מי שטעה וחשב שאין שום חילוק בין הולכה וזריקה, והדברים פשוטים.

והנה חדשים מקרוב פנו אלי בטענה שכן מצינו תקרובת בשערות, והוא בתגלחת השערות דנזיר, שהי' מגלח שעריו בלשכת הנזירים

בדין הפיאות הנכריות המגיעות מהודו – ח"ב / יט

שבעזרת הנשים (כמ"ש במס' מדות פ"ב מ"ה וברמב"ם פ"ח מהל' נזירות ה"ג והל' בית הבחירה פ"ה ה"ח) ומשליכן ושורפן תחת הדוד שמבשלים בה השלמים (מס' מדות ורמב"ם שם. נזיר פ"ו מ"ח ובגמ' שם דף מ"ה ע"ב), ולפי זה בנדו"ד מיחשב תקרובת ע"ז.

והנה עכשיו פנה אלי ת"ח בטענה שכן מובא בספר המצוות להרמב"ם, וכדלהלן. ותו, שאינו יודע מה החילוק בין ביכורים לשער הנזירות, דשניהם אינם מקריבים על גבי המזבח אלא בעזרה, ואעפ"כ נק' ביכורים עבודת פנים, וא"כ גם תגלחת שער הנזיר הי' צ"ל עבודת פנים.

אך באמת טענות אלו בטעות יסודים, ונבאר הדבר כאן. וזה החלי:

דהנה הביא מ"ש הרמב"ם בסהמ"צ מ"ע קי"א, וז"ל: אבל הגילוח נקשר בקרבן והקרבן נקשר בגילוח, ובקבוצם יגיעו לתכלית אחד, והוא שיותר לו הדברים שהיו אסורים עליו בימי נזרו. ובששי מנזיר (דף מ"ו ע"ב) אמר גלח על הזבח ונמצא פסול תגלחתו פסולה וזבחו לא עלו לו, הנה התבאר לך כי התגלחת הוא מתנאי הזבח והזבח מתנאי'. ובתוספתא (נזיר פ"ב ה"י ועי' גמ' נזיר דט"ו ע"א) ג"כ התבאר שנזיר שכלו ימיו אסור לגלח ולשתות יין ולטמא למתים עד שיעשה מעשה ההוא כולו, והוא תגלחת טהרה, כמו שהתבאר בששי מנזירות, והוא שיתגלח פתח אהל מועד וישלך שערו תחת הדוד ויקריב הקרבנות כאשר ביאר בכתוב, ואתה תמצאם ברוב מקומות יקראו הבאת הקרבנות תגלחת, ובביאור אמרו במקום המשנה (נזיר דף י"א ע"ב) הריני נזיר ועלי לגלח [נזיר] כו', רוצה בזה שיביא קרבנות נזיר ויקריבם בעדו. הנה כבר התבאר לך שהתגלחת נופלת על הבאת הקרבנות, והסיבה בזה היותה חלק מהם כמו שביארנו, ובקיבוצם יסתלק דין הנזירות וישתה הנזיר יין. עכ"ל. ומזה הוציא השואל דהתגלחת היא עבודת הקרבן וחלק ממנה. וא"כ אולי י"ל דגויזת שערות כן נקרא עבודת פנים.

ברם לכשנעייין בגוף הענין נראה שהדברים הללו אינם נכונים. דהנה ישנם שלשה מושגים בהלכה זו דתגלחת הנזיר, והם: א' חלק המצוה כפי שהיא במנין המצוות (והוא כמו הפרשת חלה ותרומה, וכמו שיתבאר לקמן), ב' עבודתה, היינו עבודת הקרבן, ג' תקרובת, ושלשה מושגים הנ"ל לא קרבו זה אל זה. ביאור הדברים:

א. הנה התגלחת דנוזיר היא מחוץ לעזרה, כמבואר בנוזיר דף מ"ה ע"א: ת"ר, וגלח הנזיר פתח אוהל מועד וגו', בשלמים הכתוב מדבר, שנאמר ושחטו פתח אוהל מועד. אתה אומר בשלמים הכתוב מדבר, או אינו אלא פתח אוהל מועד ממש, אמרת אם כן דרך בזיון הוא כו'. ר' יצחק אומר כו'. איכא דאמרי, רבי יצחק אומר בשלמים הכתוב מדבר. אתה אומר בשלמים הכתוב מדבר, או אינו אלא פתח אוהל מועד ממש, תלמוד לומר ולקח את שער ראש נזרו, מקום שהיה מבשל שם היה מגלח. אבא חנן אומר משום רבי אליעזר, וגלח הנזיר פתח אוהל מועד, כל זמן שאין פתח אוהל מועד פתוח אינו מגלח וכו'. וכן כתב הרמב"ם בפ"ח מהל' נזירות ה"ג: ואינו מגלח עד שיהי' פתח העזרה פתוח וכו'. ולא כמ"ש בפ"ה מהל' מעשה הקרבנות ה"ה: שלמים ששחטן קודם שיפתחו דלתות ההיכל פסולין, שנאמר פתח אוהל מועד, בזמן שפתוח וכו'. והיינו דשלמים כיון ששחיטתן בתוך העזרה אין צריך שיהיו שערי העזרה פתוחים, וכדנתן בפסחים פ"ה מ"ה דבשעת שחיטת הפסח ננעלו דלתות העזרה, משא"כ הכא בנוזיר דהתגלחת היא חוץ לעזרה צריך להיות הדלתות פתוחות. ותו, דהרי אמרינן במתני' (נוזיר פ"ו מ"ח – דף מ"ה ע"ב) דאם גילח במדינה יצא, הרי דתגלחת הנזיר אינה עבודה פנים.

ב. בהל' נזירות שם ה"ה כתב הרמב"ם: ואם הביא (הנזיר) קרבנותיו ולא גילח ראשו, אין התגלחת מעכבת, אלא שותה ומטמא לערב כו', שכל דברים אלו למצוה ולא לעכב. ואם תגלחת השערות דנוזיר היא חלק מעבודת הקרבן שלו, א"כ למה לא אמרינן לו שיתגלח תחילה ואח"כ ישתה יין. אלא ע"כ דתגלחת הנזיר אינה חלק מקרבנותיו.

ג. ואין לומר דהן אמת דהגילווח אינו מעבודת הקרבן, דאינו בעזרה, אבל השלכת השער תחת הדוד בבישול השלמים מישך שייכא לעבודת הקרבנות, זה אינו, דהדוד אפשר שיהא בעיר, דשלמים נאכלין בירושלים, משא"כ גילווח הנזיר אי אפשר שיהא בעיר, ואם יהא פתח אוהל מועד יהא חסר הבאה ולקיהה ונתינה, וכמו שכתבו התוס' בנוזיר דף מ"ה ע"ב ד"ה ולא במי שמחוסר הבאה ולקיהה ונתינה, וז"ל: שהרי שלמים נאכלין בכל העיר, ואם מגלח פתח אוהל מועד ודוד שלמים בעיר, הרי מחוסר הבאה לקיהה ונתינה, עכ"ל. דמזה מובן דהשלמים אפשר לבשל בירושלים ואין זה עבודה שבפנים, ורק כשמבשלים חטאת

בדין הפיאות הנכריות המגיעות מהודו – ח"ב / כא

צריך בפנים דוקא. וא"כ שערות הנזיר שנשרפות תחת דוד השלמים אין זה נק' עבודת פנים, וא"כ לא מצאנו הקרבה בשערות.

ד. ועיין ברמב"ם שם פ"ח ה"ו שכ', וז"ל: אעפ"י שאין התגלחת מעכבת עליו, מצוה לגלח אפילו לאחר זמן מרובה, עכ"ל. ובאופן זה אינו משליך שערו ושורפו תחת דוד השלמים, כיון דכבר הקריב הקרבנות ואין לו עתה קרבן להשליך שערו תחת הדוד (וכן כתב המנ"ח מצוה שע"ז אות ט"ו), וא"כ לכאור' למה מצוה לגלח אפילו לאחר זמן מרובה. אלא מוכח מכאן שזהו חלק מכללות המצוה התגלחת, אבל לא מעבודת הקרבן.

ה. ועיין בתוס' פסחים דף ע"ט ע"א ד"ה נזיר שכתבו שם, וז"ל: ומה שפירש רש"י דבעי שילוח שערו תחת הדוד, אין נראה שיהא עיכוב וכו'.

ו. ועיין בתוספתא דנזיר פ"ד ה"ו: ר"ש השזורי אומר האיש משלח תחת הדוד ואין האשה משלחת תחת הדוד מפני פרחי כהונה. ועיין בנזיר דף מ"ה סע"א ואילך ובסוטה דף ח' ע"א וברמב"ם הל' סוטה פ"ג הי"א. וע"כ דשריפת שער הנזיר אינה אלא חלק ממצות תגלחת הנזיר ולא מעצם העבודה. והרבה יש להאריך בזה.

ז. ובספרי פ' נשא (עה"פ ו, ט) איתא: וגלח ראשו ביום טהרתו ביום השביעי יגלחנו, אין לי אלא ביום, בלילה מנין, ת"ל יגלחנו. וע"כ התגלחת הנזיר אינה עבודה, דאין עבודה בלילה כמפורש במתני' דמגילה דף כ' ע"ב. ובגוף דברי הספרי צ"ל דס"ל דזה שצריך לגלח פתח אוהל מועד הוא דוקא כששורפין תחת הדוד, אבל אם התגלחת היא לאחר זמן, דאז אין שריפה, אז יכול לגלח גם בלילה. ועיין בצפנת פענח על התורה פ' נשא שם שנראה שהבין ג"כ כך, עיי"ש.

ח. עיין ברמב"ם סוף פ"ד מהל' נזירות: האשה שנדרה בנזירות ושלמו ימי הנזירות והביאה קרבנותי' ונשחטה אחת מן הבהמות ונזרק דמה, ואחר כך שמע בעלה, אעפ"י שעדיין לא גלחה אינו יכול להפר, ואם קודם זריקה הרי זה יפר וכו'. ותמוה אמאי אינו יכול לומר אי אפשר באשה מנוולת (כבמשנה וגמ' נזיר דף כ"ח ע"א וע"ב). ועיין שם בדף כ"ח ע"א בתוס' ד"ה בד"א דאפשר בפאה נכרית (וכ"ה ברש"י). וגם זה דחוק מה נעשה בלילה. ברם לפי מה שנתבאר אצלנו י"ל דכיון דכבר

נשלמה הנזירות ואינו חסר רק מצוה, אין אומרים להפר. ועיין בצפע"נ על הרמב"ם כאן. וע"כ נראה ששריפת השער אין זה עבודה אלא חלק ממצות התגלחת.

ט. ומה שאמרו במתני' דנזיר דף מ"ו ע"ב: גילח על הזבח ונמצא פסול, תגלחתו פסולה וזבחו לא עלו לו, דמזה הוציא הרמב"ם בספר המצוות דהגילוח נקשר בקרבן והקרבן נקשר בגילוח, הביאור בזה הוא כך, דכיון דהשלמים הם המתירים את הגילוח וכיון שנמצא בהם פסול, הוי כמו שגילח בלא דם, וממילא הוי כגילח קודם מלאת שלשים יום דסותר שלשים והזבחים שהביא הוי כמו שהביא בתוך ימי הנזירות דלא עלו לו. וכן הוא מפורש ברמב"ם שם פ"ח הי"א: כל מקום שאמרו תגלחתו פסולה הרי הוא כמי שנתגלח בתוך ימי נזירותו שהוא סותר שלשים יום כמו שבארנו, ונמצא מונה שלשים יום אחר התגלחת הפסולה וביא קרבנותיו. ועיין במנ"ח מצוה שע"ז אות ט"ו. וזוהי כוונת הרמב"ם שהגילוח נקשר בקרבן.

— י —

ומה שהקשו מאי שנא ביכורים מתגלחת נזיר, והרי ביכורים אינם קרבים ומ"מ נאסרין מפני שנק' כעין עבודת פנים – הנה כד דייקת זה אינו. דעיין במס' מכות דף י"ז ע"א ודף י"ח ע"ב דביכורים הנחה מעכבת בהן. ועיין ברמב"ם פ"ג מהל' ביכורים ה"ג. וברש"י שם דף י"ז ע"א ד"ה הנחה מפרש דהנחה מעכבת היינו מה שמניחו לפני המזבח. וכן הוא בירושלמי פ"ג דביכורים ה"ד: לפני ה', יכול במערב, ת"ל אל פני המזבח, אי לפני המזבח יכול בדרום, ת"ל לפני ה', הא כיצד, מגישן על קרן דרומית מערבית ומניחה בדרומה של קרן. וכן כתב הרמב"ם שם בפ"ג הי"ב: ומניחו בצד המזבח בקרן דרומית מערבית בדרומה של קרן וישתחוה ויצא. וכן הוא בתוס' ב"ב דף פ"א ע"ב בד"ה דמקדיש להו, שאינו עושה ביכורים אלא הגשה אצל המזבח.

הן אמת די"ל דזהו דין דהגשה למזבח, וכמבואר בגמ' דסוטה דף י"ד ע"ב: סדר מנחות כיצד, אדם מביא מנחה מתוך ביתו כו' ומוליכה אצל כהן וכהן מוליכה אצל מזבח ומגישה בקרן דרומית מערבית כנגד חודה של קרן ודיו, ולהלן בגמ' שם: וכהן מוליכה אצל מזבח דכתיב

_____ **בדין הפיאות הנכריות המגיעות מהודו – ח"ב / כג**

והגישה אצל המזבח. ועיין בפ"ג מהל' מעשה הקרבנות הי"ב. אך תמוה, דבמתני' דמנחות דף ס"א ע"א איתא אלו טעונות תנופה ואין טעונות הגשה לוג שמן של מצורע ואשמו והבכורים.

ולחומר הדבר צ"ל דהגשה דביכורים אינו מדין הגשה דקרבנות, דבזה כל הקרבנות שווין, אלא מדין מיוחד דוהנחתו לפני ה' אלקיך וגו' דביכורים, ואינו נקרא בשם הגשה אלא הוא מסדר הבאת הביכורים, ויש להאריך בזה ואכמל"ה.

אלא שצ"ע, דבהל' ביכורים פ"ג ה"ד כתב הרמב"ם: ומשיניחם המביאם בעזרה הותרו לכהן וכו', הרי דמספיק שיניחם בעזרה, ואילו בהי"ב שם כתב דצריך שיניחם בצד המזבח בקרן דרומית מערבית. וזו תמיהה גדולה.

ולחומר הדבר צריך לומר דיש כאן שתי הלכות: א' היתר, דההיתר לכהנים הוא משיניחם (המביאם) בעזרה, כדי שלא ילקה הכהן על אכילתן (כמבואר ברמב"ם שם ה"ג: כהן שאכל ביכורים חוץ לירושלים לוקה מן התורה, שנאמר לא תוכל לאכול בשעריך וגו' ותרומת ידך, והם הביכורים כו'. וכן אם אכלם הכהן בירושלים קודם הנחה בעזרה לוקה מן התורה כמי שאכלם בחוץ לפי שהם טעונין הנחה בעזרה, שנאמר והנחתו לפני ה' אלקיך), ב' מעשה המצוה ועבודתה, דזה לא נגמר עד שיעשה מעשה ההנחה בצד המזבח בקרן דרומית מערבית.

ותו יש להוכיח מכמה מקומות בש"ס וכו' דביכורים הוי עבודה במקדש (עבודה פנים):

א. הר"ן בפירושו להרי"ף גורס במתני' דמגילה ספ"ב (דף כ' ע"ב – דף ז' ע"א מדפי הרי"ף): כל היום כשר כו' ולוידוי ביכורים (כשמביא ביכורים מתודה, כדכתיב הגדתי היום לה' אלקיך, ר"ן שם), היינו דאין הלילה כשר לקריאת פרשת ביכורים, והוא מדין דאין עבודה בלילה במקדש. אך עיין בירושלמי ביכורים פ"ג ה"ד דאיבעי: הנחה מהו שתתיר למחוסרי זמן וכו'. וצ"ע אם הכוונה גם בהניחן קודם עצרת או בלילה, אף דהגשה פסולה בלילה כמבואר במגילה דף כ' ע"ב. הרי דביכורים הוי עבודה במקדש.

ב. ביכורים טעונין תנופה (כדאיתא ברמב"ם ספ"ג דביכורים שהביכורים טעונין שבעה דברים, הבאת מקום וכלי קריאה וקרבתן ושיר ותנופה ולינה), והוא מדין עבודה שבמקדש שאינה אלא ביום, כדאיתא במתני' מגילה שם (ותנופה בשתי הלחם הוא מדין מתיר כשבאים בפני עצמם, עיין ברבינו גרשום למנחות דף מ"ו ע"ב דתנופה מתיר החדש, עיי"ש).

ג. איתא בזבחים דף פ"ח ע"א, אין מביאין מנחות ונסכים ומנחת בהמה וביכורים מן המדומע וכו', וכל אלו ההלכות הן מדין ממשקה ישראל, מן המותר לישראל (כפרש"י שם ד"ה מנחות). והא האי דין דמשקה גבי קרבנות כתיב, עיין פסחים דף מ"ח רע"א ומנחות דף ה' ע"א ואילך ובכ"מ.

ושוב מצאתי בטורי אבן למגילה דף כ' שכתב שם, וז"ל: ועוד אפ"ל שלא כדברי הר"ן, הא מ"מ הבאת ביכורים צריך תנופה בשעת הבאה כדאמ' בפ"ג דמכות (דף י"ח ע"ב), ותנופה אינה אלא ביום כדאמ' בשמעתין. ועוד, הא תנן בפ' ר' ישמעאל (מנחות דף ס"ח ע"ב) אין מביאין מנחות וביכורים ומנחות בהמה קודם לעומר ואם הביא פסול, וטעמא משום דכתיב ממשקה ישראל מן המותר לישראל, כדמוכח התם ופ"ק (דף ה') ובספ"ח זבחים (דף פ"ח), והא האי דממשקה גבי קרבנות כתיב, ואפ"ה ביכורים בעו נמי מן המותר לישראל, אלמא ביכורים חומר קדשים עליהן. עכ"ל. והוא מפני שיש להם דין עבודה וקרבנות.

(ומה שהוקשה להטורי אבן דלפי זה הו"ל מצות עשה שהזמן גרמא, לדעתי נראה דיי"ל דכשהמצוה אינה בלילה, כמו מילה, אז הוי מ"ע שהז"ג, ברם הכא מדיני מקדש הוא שאינו קרב וכו' בלילה, דביום צוותו כתיב, כמו כל הקרבנות שאין קרבין בלילה. ומיושב בזה קושיית התוס' בקידושין דף ל"ו ע"ב ד"ה הקבלות והזאות. ויש להאריך בזה).

ד. עיין בערכין דף י"א ע"א: א"ר מתנה, מנין לביכורים שטעונין שירה כו', עיי"ש בסוגיא דביכורים טעונין שיר, ואינו מדין שמחה, אלא מדין שיר של קרבן, דלא הבעלים היו אומרים שירה אלא הלויים (ומה שמצינו ענין השמחה בביכורים, דהחליל מכה לפנייהם וכו' עד שהגיעו לעזרה) (כבמשנה דביכורים פ"ג מ"ג ומ"ד ורמב"ם הל' ביכורים פ"ד

הט"ז וי"ז), זהו מדין שמחה, ולא מדין שיר, דהשיר הי' על ידי הלויים), כדאיתא בביכורים שם מ"ד וכמו שכתב הרמב"ם בפ"ג מהל' ביכורים הי"ג: ואימתי קורין בשיר עליהן, משיגיעו לעזרה הלויים היו מתחילין וקורין ארוממך ה' כי דליתני. (ועיין בתוס' ערכין שם ד"ה מנין לביכורים שטעונין שירה שכתבו ששיר המשנה על ביכורים (בביכורים שם מ"ד: החליל מכה לפניהם וכו') אינו עיקר השיר כ"א לשמחה בעלמא. ואפשר שגם התוס' סוברים שהיו שני שירים: הראשון בשעת הגעתם לירושלים ולהר הבית, ושיר זה הי' על ידי הבעלים, והשני בשעת קריאת פרשת הביכורים, ושיר זה הי' על ידי הלויים, וצ"ע ואכמל"ה). ועי"ש בערכין דאין שירה אלא ביום כרבנן, והוא משום דהשירה היא מעבודת הקרבן דצריך יום.

ועיין במנחת חנוך מצוה שצ"ד שהקשה דל"ל קרא לרבנן דאין שירה בלילה, תיפוק ל' דהא לא משכחת בלילה, דאי בנסכים הבאים עם הזבח פסולים בלילה, ובנסכים הבאים בפני עצמם אין אומרים שירה, ותירץ שם דע"כ מדובר בביכורים, ועל זה אמרו דאין שירה אלא בלילה, עיי"ש.

ועיין במלאכת שלמה למשניות בפ"ג דביכורים מ"ד שהביא שם, וז"ל: כתבו תוס' והרא"ש ז"ל בפ' אין בערכין דף י"א בכתיבת יד דהאי שיר דמתני' אינו עיקר שיר דביכורים, דקאמר התם בגמרא מקרא דההוא שיר הוי עבודה בביכורים בשעת תנופה, אלא הבא לשמחה בעלמא מיד כשהגיעו לעזרה, עכ"ל, עיי"ש. וכן מוכח מהרמב"ם. והרבה יש להאריך בזה.

ה. ועיין במתני' סוף פ"ג דביכורים (ובירושלמי שם) מחלוקת רבי יהודה וחכמים בביכורים, ר"י אומר אין נותנין אותם אלא לחבר בטובה, וחכמים אומרים נותנין אותם לאנשי משמר והם מחלקים ביניהם כקדשי המקדש (דס"ל לר"י דביכורים כקדשי הגבול הן, וחכמים אומרים דכשאר קדשי מקדש הן וכו'), ופסק הרמב"ם כחכמים בהל' ביכורים פ"ג ה"א דהבכורים נותנין אותן לאנשי משמר והן מחלקים אותן ביניהן כקדשי המקדש.

ו. ואין להקשות דהרי במנחות דף נ"ח ע"א פריך: אי הכי בכורים נמי כו', ומשני: הנהו לעטר ביכורים הוא דאתו (העופות) (הגוזלות) שהיו

מביאין עם הביכורים לאו חובה נינהו ואין להם שם קרבן, רש"י, הרי דאינו קרבן, ברם אעפ"כ הוי עבודת פנים. וכן הוא הפירוש בתוס' בב"ב דף פ"א ע"ב ד"ה דמקדיש להו שאינו עושה ביכורים אלא הגשה אצל המזבח.

המורס מכל זה, דלכולי עלמא ביכורים הוי עבודת פנים, דלכן טעונין הנחה בעזרה. אלא שלהירושלמי והרמב"ם ורש"י (וכן לריטב"א, כמו שיתבאר לקמן) צריך הנחה לחודה של קרן, או יותר (כמו שמוכח מלשון הירושלמי) ע"ג המזבח ממש, או שמספיק עזרה, ברם לכו"ע הוי עבודה וצריך תנופה ושיר של לויים וכו', וכנ"ל. הרי דהבאת הביכורים היא עבודת פנים.

– יא –

והנה בדין תקרובת יש שתי דרכים בראשונים, (א) יש כאלו, הרמב"ן והרא"ש, דס"ל שצריך שיהיו קרבין על גבי המזבח דוקא. דכתב הרמב"ן בחידושו לע"ז דף נ"ב ע"א בסוף ד"ה הא דאמר, וז"ל: ויש מי שאוסר בנרות של שעוה מקום תקרובת כו', ואינו נכון כו', ועוד שאין זה כעין פנים שהרי אינן קרבין ע"ג מזבח, ואעפ"י שהיתה הדלקה בפנים אינה עבודה כדאמרינן במס' יומא (דף כ"ד ע"ב), ולא נתרבו עבודות משום כעין פנים אלא זיבוח קיטור וניסוך והשתחואה כדאיתא בפ' ד' מיתות (סנהדרין דף ס"ב ע"א), עכ"ל, עיי"ש. וכן ברמב"ן שם לפני"ז (לדף נ"א ע"א) כתב, וז"ל: ומיהו הא דתנן מצא בראשו פרכילי ענבים ועטרות של שבלים, ההיא כעין פנים ממש היא, שהרי דבר הקרב ממש לגבי מזבח הוא כגון ביכורים ובצרן מתחילה לכך כדאוקימנא, עכ"ל.

וכן כתב הרא"ש במס' ע"ז דף נ"א ע"א (פ"ד סי' א') וז"ל: וכל העולין על המזבח כיוצא בהן מיקור תקרובת עבודת כוכבים כו'. ושמענין מהכא דהני נרות של שעוה שמביאין דורון לעבודת כוכבים כו' ומכרן או נתנן לישראל מותרות בהנאה ממ"נ, אי תקרובת עבודת כוכבים הן אפילו ביטול אין צריכין דלא הוו כעין פנים כו'. וככרות ששולחין דורון לישראל כו' אם היו מקריבין אותן לעבודת כוכבים כעין פנים קרינא ביי', דדמיא למנחת מאפה תנור. ואע"ג דליכא זריקה המשתברת וגם לא

בדין הפיאות הנכריות המגיעות מהודו – ח"ב / כז

הקטירו ממנו כלום אלא נתנו לפני עבודת כוכבים לתקרובת, מקרי זבחי מתים, אפי' לא שייך בה זריקה המשתברת, כיון שכיוצא בו מקריבים בפנים וכו'. עכ"ל. וכן הוא לשון השו"ע ביו"ד הל' עכו"ם סימן קל"ט כהרא"ש. הרי דס"ל להרמב"ן והרא"ש דכדי שיחול על דבר דין תקרובת עכו"ם צריך שיניחו אותו ממש לגבי המזבח.

אבל הר"ן למס' ע"ז שם ע"א וע"ב (דף כ"ג ע"ב מדפי הרי"ף ד"ה גמ') כתב וז"ל: ואע"ג דהוי הדלקה במקדש, מכל מקום לא הוי דבר המשתבר דלהוי כעין זביחה או כעין פנים, עכ"ל. (וכ"כ הרא"ה למס' ע"ז שם. ועיין ריטב"א למס' ע"ז שם במהדר"ק). ולעיל שם (ד"ה וגרסינן) כתב, וז"ל: ופרכילי ענבים באים הם בפנים לביכורים, הלכך כי בצרן מתחילה לכך, הויא לה שבירתן כעין זביחה, וכיון שבאים בפנים הוי כעין פנים, עכ"ל. הרי דס"ל להר"ן דאע"ג דאינן קריבין על גבי המזבח חשוב כעין פנים. וכן כתב הריטב"א בחידושו למס' ע"ז שם (בהוצאה החדשה ע' רנ"ז) דלחם חשוב פנים כיון דאיכא בפנים לחם הפנים. והרא"ש והרמב"ן כתבו דכעין פנים קרינא ביה, דדמיא למנחת מאפה תנור.

והנה גם התוס' בע"ז דף נ' ע"ב ד"ה בעינן כעין פנים לא הזכירו בענין הכרות שיהא חשוב תקרובת משום לחם הפנים, אלא דכעין פנים הוא, שהוא ראוי להקריב לפנים, דדמיא למנחת מאפה תנור. ונראה דס"ל כהרמב"ן והרא"ש דלענין תקרובת צריך שיהיו קריבין על גבי המזבח דוקא. והרבה יש להאריך בזה.

היוצא מכל זה, שיש שתי שיטות בדין תקרובת עכו"ם: א' שצריך שיהיו קריבין על גבי המזבח דוקא, ב' שמספיק כל שהובא בפנים. ואם כן מובן דתגלחת הנזיר, שאינה עולה על גבי המזבח ואינה אפילו בפנים אלא בלשכת הנזירים שבעזרת הנשים שחוץ לעזרה, אינה מעבודת פנים, אלא דצריך שפתח העזרה יהא פתוח. ומה שמשליכו תחת האש אינו מעכב, אלא דבמקום שמבשלין שם משליכין.

והביאור בזה הוא, כנ"ל, דתגלחת הנזיר היא חלק מן המצוה ואינה שייכת לעבודת הקרבנות שלו וכש"כ לתקרובת. והוא כעין מה שכ' הרמב"ם בספר המצוות שלו בשרשים שרש י"ב דהנתינה לכהן בחלה ובתרומה הוא ממצות הפרשת חלה ותרומה. ועיי"ש ברמב"ן

ובמגלת אסתר. ובמקום אחר הארכתי בזה. אבל במצורע הגילוח הוא קודם הקרבת הקרבן, וכמו שהביא הרמב"ם בספר המצוות מ"ע קי"א שם לשון המשנה (נגעים פ"ד מ"ד, הובאה בנזיר דף מ' ע"א) והספרא (פ' מצורע): שלשה מגלחין ותגלחתן מצוה, הנזיר והמצורע והלויים, וכמו דגילוח הראשון של המצורע הוא בלא קרבן כלל, כמו"כ הוא מצות גילוח השני, שהוא מצוה בפני עצמה כמו גילוח דלויים, והיא מצוה צ"ג בספר המצוות להרמב"ם, והקרבן הוא קרבן של כפרה. ברם בנזיר הקרבן הוא מתיר התגלחת (ושתיית יין), וא"כ הגילוח הוא חלק ממצות הנזיר דכשגומר הנזירות צריך להתגלח, ברם אין זה שייך לעבודת פנים, וכש"כ על גבי המזבח דצריך לתקרובת (ובמכש"כ מקבלה והולכה), וכל זה אין צריך לפנים וזה דבר פשוט.

– יב –

עוד כתבתי בהיתר השביעי שהוא מדין כל דפריש מרובא פריש, (דהרבה מהשערות המגיעות ממדינת הודו הם לא מהטעמפל אלא מהבתים או מהמקומות שמגלחים שם בני אדם, דזהו רובא, ואם תמצי לומר שיש בין השערות המגיעות משם גם מהשערות שמהטעמפל, הרי לא גזזו את השערות לשם ע"ז ובפרט תקרובת, כנ"ל). ונשאלתי על זה, והרי שולחים שלוחים להודו לקנות השערות, ואם כן חשוב כלוקח מן הקבוע.

הנה אמנם שכן הוא מבואר בגמ' דנזיר דף י"ב ע"א דשליח חשוב שקונה ממקום הקבוע, ופשוט. ברם כל זה הוא בקבוע מדרבנן, כמבואר במס' נזיר שם בתוס' ד"ה אסור בכל הנשים שבעולם, דלא אמרינן קבוע כמחצה דמי אלא כשהאיסור ניכר לעצמו וההיתר ניכר לעצמו, אבל כשאין האיסור ניכר לעצמו לא אמרינן קבוע, ואינו אלא קנסא בעלמא. ובתוס' חולין דף צ"ה ע"א ד"ה ספיקו אסור כתבו דכיון שהוא בעל חי חשוב הוא ואינו בטל, וז"ל התוס' שם: ועיקר הטעם אינו משום קבוע, אלא משום דבעלי חיים לא בטלי כמו דבר שדרכו לימנות, ולכן קראה הגמ' בזבחים דף ע"ג סע"א לתערובת בעלי חיים קבוע. ועיין בר"ן שם וברשב"א. וכמו שכ' התוס' בזבחים שם ע"ב ד"ה אלא דאי לקח אחד מן הקבוע אסור מדרבנן משום דבע"ח חשוב, וכתבו שם התוס' בסוף דבריהם דלא שייך כל קבוע אלא בדבר הידוע, כגון תשע

_____ בדין הפיאות הנכריות המגיעות מהודו – ח"ב / כט

חנויות ותשע צבורין ותשע צפרדעים ותשע עכו"ם, שההיתר והאיסור שלהם ידועים במקומם. וכן כתבו בשטמ"ק שם אות ד'.

ועיין בפמ"ג יו"ד הל' תערובות סימן ק"י בשפתי דעת ס"ק י"ד החקירה הג' החלק הב' שהקשה מהסוגיא דנזיר ומגיטין דף ס"ד והא אשה עכ"פ האשה בעצמה יודעת ולמה חשוב אינו ניכר. ועיין בפ"י מעדני יו"ט על הרא"ש למס' חולין שם פ"ז סימן כ', דאהא דכתב שם הרא"ש דכשהאיסור ניכר במקומו לא שייך ב' ביטול כתב במעדני יו"ט שם ס"ק ע', וז"ל: והך ט' ישראל ועובר כוכבים אחד אין לך ניכר במקומו גדול מזה, שכל אחד הוא בן דעת ובפני עצמו עומד ולא שייך לומר שהם מעורבים, משא"כ שאר בעלי חיים דמייתי בסמוך מהא דפ' התערובות דמחשבינן להו דבר המעורב, עכ"ל.

ותו הוסיף להקשות בספר בינת אדם בשער הקבוע, דהא קידש בפני עדים, וא"כ גם העדים יודעים, ולמה חשיב אינו ניכר, עיי"ש. וכתב בספר שערי ישר שער ד' פ"א, שמהתוס' דזבחים הנ"ל מבואר שצריך שיהא ניכר לרבים באופן שאין צריך עדים, היינו שיהא דבר המפורסם, ועיין שם ד"ה וע"כ, דניכר פירושו מפורסם האיסור, ועיי"ש שהאריך בזה.

והנה הב"ח ביו"ד הל' תערובות סימן ק"י אות ו' כתב דגם בשאינו ניכר חשיב קבוע, וז"ל שם: וע"ז בלחוד השיג רבינו (הטור) ואמר כיון דאין האיסור מעורב תוך ההיתר הו"ל כמו ט' חנויות, ואעפ"י שאינו נודע האיסור במקומו. ודעת רבינו היא כיון דדין קבוע מוארב לו נפקא פרט לזורק אבן לגו, וכדאיתא בפ' הנשרפים (סנהדרין דף ע"ט ע"א), והתם כיון שנודע שיש שם ישראל, אע"ג דאינו נודע הישראל כלל, הו"ל קבוע, ה"נ דכוותא, זו היא דעת רבינו עפ"י הבנתו בדברי הרשב"א, עכ"ל.

ועיין בס' בינת אדם שם שכתב שכן משמע מהט"ז סימן ק"י סק"ה ושם ס"ק י"ד, וכן נראה שיטת הרמב"ם בפירוש המשניות בפ"ה דמס' טהרות מ"ח לענין רוקין, דהיות רוק טמא נמצא בזאת המדינה ושבה טומאה קבוע, הנה כל רוק שימצא בזאת המדינה הוא טמא כרוק הזב האמיתי. וכן הם דברי הרמב"ן והרשב"א בגיטין דף ס"ד, עיי"ש, דכל שהאיסור מעורב לא שייך לומר קבוע אלא כשהוא במקום מיוחד, והבן זה.

היוצא מכל זה דיסוד קבוע הוא באחד משני הדרכים, או שניכר האיסור ומפורסם לרבים, או כשיטת הב"ח והט"ז דכשהאיסור קבוע במקום מיוחד אז חשוב קבוע, עיי"ש.

וא"כ הכא בשערות, אפילו אם תמצי לומר שכל הטעמפל והמקום כולו (היינו כל קומות הבית וכן כל השטח שמסביב השייך לזה) אסור מדין תקרובת, ברם הרי היחיד אי אפשר לו לקנות שערות מהטעמפל, כ"א היחידים קונים ממוכר כללי, שהוא קונה מכל הינדו, א"כ הרי זה רק כקונה מן התערובת ולא מן הקבוע (וזה דומה להאשה והעדים דאעפ"י שהם יודעים, ברם כיון שאין ידוע לכל אין זה קבוע), ואין שם איסור אפילו מדרבנן כיון שאינו ניכר ולא שייך שום גזירה ואמרינן כל דפריש, וכמו שכתבו התוס' בזבחים דף ע"ג ד"ה אלא הנ"ל.

ואפילו אם נאמר שחשוב מקום מיוחד או מקום מפורסם כיון שהמוכר הכללי יודע, אעפ"כ הרי הקונים שולחים רק כתב להמוכר הכללי והמוכר הכללי שולח להם את הפיאות הנכריות (השייטלע"ך), ושוב חשוב כפרוש.

וראיתי שכתב הדברי חיים בח"ב יו"ד סימן נ"ג, דמה לי שלקח ביד או שמצוה ליתן מן הקבוע ששום אחד לא יחלוק. והנה המגיהים שם ציינו שהרבה חולקים על זה, ואחד מהם הוא בשו"ת טוב טעם ודעת מהדו"ת ח"ב סימן י"ד שחולק על סברת הדברי חיים, וכ' דבריו תמוהין, דבלוקח מן הקבוע אין איסור רק אם הלוקח לוקח דבר זה מן הקבוע, אבל אם אין לוקח זה בשעת קביעות, רק המוכר שולח אליו היינו פירש ואזלינן בתר רוב, והיינו ממש כעין נכבשינהו דניידי (זבחים דף ע"ג ריש ע"ב), וכל שהלוקח אינו לוקח מן הקבוע רק המוכר שולח לו היינו פירש, וזה ברור לכל יודע דת ודין.

והנה אף דמהא דנכבשינהו דניידי אין שום ראי', דשם הפירוש הוא דכל הקבוע נתבטל, וכן פירש"י בזבחים שם: יכוף אותם שינודו דלא ליהוי קבוע, וכן מבואר ברמב"ם בפ"ב מהל' שבת הכ"א, אך בעיקר הדבר נראה דהצדק אתו דכשהספק הוא מאיפוא לקח – הוי קבוע וכשהספק הוא מה זה – הולכין אחר הרוב דדבר זה הוא מהרוב, דלקיחה שייך לאחד וא"כ רוב לא מהני, משא"כ כשדנין על החפצא הולכין אחר הרוב, וא"כ כשבא החפצא לפניו (ששלחו לו והאחריות

_____ בדין הפיאות הנכריות המגיעות מהודו – ח"ב / לא

היא על המוכר, וא"כ הספק חל בזמן שנמצא בידו), על זה אמרינן דהולכין אחר הרוב.

ותו, והוא העיקר, דיש כאן הרבה אנשים שקונים מהמוכרים, ולמה לחשוב שאלו השערות של הנשים המתגלחות בהטעמפל שנתכוונו בעת גזיזתן לעכו"ם נפלו בחלקו, דהרי מפורש בשו"ע יו"ד הל' עכו"ם סימן ק"מ: וכן אם אחד מהתערובות הראשון נפל לים או נשרף בענין שנאבד מהעולם, כל הנשארים מותר ליהנות בהם וכו', וכנ"ל.

– יג –

הסיכום מכל הנ"ל הוא, לכל לראש (כמו שכתבתי בקונטרס הנ"ל ובהוספה) דלפי הרמ"א והש"ך והתבו"ש תקרובת עכו"ם בזמן הזה מותרת בהנאה כמו במגע יין (ולאפר"ח שהוא בתבו"ש הנ"ל, אפילו באכילה), ותו, דהרי זה הפסד מרובה, דהרי שאלה זו נוגעת לכל בנות ישראל ביחד כמובן, ועבור כולם יחד הוי הפסד מרובה ביותר. ועוד, דאפילו נימא דהוי ע"ז הרי עובדים בשיתוף, וכנ"ל, ובכה"ג יש עוד צד היתר. ותו, דלדעת הרמ"א חד בתרי בטל בע"ז ביבש ביבש וכנ"ל.

ועוד, דלפענ"ד אין זה בגדר תקרובת מכמה טעמים: (א) אפשר דניתן רק בתורת דורון, כמו שנת' בקונטרס הנ"ל (אות ג') ובקונטרס שלפנינו (אות ז'), (ב) דלא שייך תקרובת בשערות, וכמו שנתבאר בקונטרס הנ"ל (אות ז'), (ג) גזיזת שערות אין זה כעין פנים, כזביחה, כמו שנת' בקונטרס הנ"ל (אות ד') ובקונטרס שלפנינו (אות ו' ואילך) [והדמיון לתגלחת דנזיר למיחשב ל"י עבודת פנים אינו עולה יפה מכמה טעמים, כנ"ל], (ד) גזיזת השערות אינה לפני הע"ז, כמו שנת' בקונטרס הנ"ל (אות ה') ובקונטרס שלפנינו (אות ו'), (ה) גזיזת השערות אינה במקום התקרובת (כדי שיהא חל על זה שם תקרובת), וכנ"ל אות ו', (ו) אין עבודתה של הע"ז בכך, כפי' הרשב"א דצריך שתהא עבודה זו בחוקות האליל, וכנ"ל (אות ה'), (ז) יותר משלשה ספיקות אין צריך בירור, כמו שנת' בקונטרס הנ"ל (אות ו'), (ח) דכל שיש שיש סברא להיתר ולאיסור אפילו בע"ז ראוי להקל, דלא מחזקינן איסורא מספק, כמבואר בט"ז שם סימן קמ"א ס"ק ב', וכמו שהבאנו בקונטרס הנ"ל

(אות ו'), ט) זה מחשב וזה עובד לא אמרינן, כמו שנת' בקונטרס הנ"ל (אות ו') ובקונטרס שלפנינו (אות ח'), י) כל דפריש מרובא פריש מהאינדין גופא מהבתים וממקומות שמגלחים, כמו שנת' בקונטרס הנ"ל (אות ו') ובקונטרס שלפנינו (אות יב).

ובפרט, והוא העיקר, דכל אנשי המדע שלהם אומרים דאין הגילוח חלק מהעבודה לאלילים אלא שמטהרים את עצמם לפני כניסת לפני אלילים, כמו – להבדיל אלף הבדלות – שהולכים למקוה להטהר לפני שנכנסים אל הקודש, והכלי הינד"ו הוא כלי של מזל, כנ"ל, וכמו ששמעתי מהכומר דאם הי' השער הנגזז קודש לא היו מוכרים אותו אלא משליכים אותו לים, דדבר של קודש אינם מוכרים.

היוצא מכל הנ"ל, דלפי עניות דעתי אין מקום להחמיר על הנשים שלא ללבוש את הפיאות הנכריות (שייטלע"ך) המגיעות מהודו, או שלא להניחם לקנות לכתחילה פיאות הללו.

כל זה כתבתי לפענ"ד, והרי הלכה פסוקה היא במשנה עשה לך רב, וכל אחד ישאל למורה צדק שלו.